

קובץ שיחות

במשנתם של
רבינו הגדול מרן הגרא"מ שך זצוק"ל
ורבותינו גדולי הדורות זיע"א

שיחות מרן הגאון הגדול
רבי עבי שינקר זצוק"ל

ראש ישיבת בית דוד

חשון תשפ"ב

© כל הזכויות שמורות

בכל עניני הקונטרס ניתן לפנות:

0533145084

g0533145084@gmail.com

דברים אחדים

'השיר והשבח לחי העולמים', בעומדנו עתה בפתחו של מקבץ חדש משיחותיו של מורינו רבינו ראש ישיבת 'בית דוד' מרן הגאון הגדול רבי צבי שינקר זצוקללה"ה. קובץ "במשנתם של רבותינו".

וזאת לאחר סדרת הקבצים הקודמים "שיחות המועדים", שיצאו לאור בסייעתא דשמיא עצומה, מאז הסתלקותו לב"ע, והתקבלו בסייעתא דשמיא בקורת רוח מרובה בקרב רבנן ותלמידיהון, וכלל ציבור בני התורה ובני הישיבות לאוי"ט, הצמאים ומתאווים לשיחותיו ולמוסריו הנודעים של מורינו ורבינו זצ"ל. ועתה זוכים אנו בס"ד, למקבץ חדש הכולל רבים ממשאותיו ודרשותיו הציבוריים, הספדים ודברי זיכרון, ושיחות השקפה רבות, בהם טרח להעביר את הדרך המסורה מרבותינו זיע"א.

'דבר בעיתו מה טוב', כאשר הקובץ יוצא לאור בס"ד עם מלאת שני עשורים להסתלקותו של רבן של ישראל, רבינו הגדול מרן הגרא"מ שך זיע"א. ואשר רבינו זצ"ל היה חוזר ומשנן במשך השנים שמאז הסתלקותו, ומאריך לבאר שוב ושוב, הן את תיאור האבדה העצומה והשבר הגדול, שבהסתלקותו של רבינו הגדול זיע"א, עם הירידה המהותית המתחוללת בשנים אלו שמאז הסתלקותו זיע"א, ועד עתה, והן את הצורך העצום בהתחזקות בהליכה בדרכיו - בדרך המסורה.

וזאת באשר נודע היה רבינו ראש הישיבה הגאון הגדול רבי צבי שינקר זצ"ל, כאחד ומיוחד ממועתיקי השמועה ומעבירי הדרך המסורה, מרבותינו גדולי הדורות זיע"א, בכלל, וביותר ממה שקיבל מרבותיו מרן המשיגח מפוניבז' זיע"א ומרן ראש הישיבה הגרא"מ שך זיע"א, בפרט. כאשר לא בנו הוא, להרחיב ולתאר, את גדולה שימושה' שזכה ושימש רבינו זצ"ל את רבינו הגדול מרן זיע"א. ומתוך רגש אחריות עצום, היה שוקד לטרוח ולהעביר, לדורנו, "דור אשר לא ידע", את שראה, שמע, "חיי", ספג וקיבל.

והיה רבינו זצ"ל חוזר ומשנן את אותם יסודות רבים שקיבל ממשנתם ומהנהגתם, הן בענייני הנהגת הכלל, ועסק התורה ועבודת ה', והן בענייני הפרט.

דברים שקיבל כאמור, ממרן המשגיח זצ"ל ומרן ראש הישיבה זצ"ל, וכן ממרן הרב מפוניבו זצ"ל, וכך ממשנתם של כל גדולי ישראל זיע"א שעוד זכה לראותם ולקבל מפייהם, כרבותינו מרן החזון האיש, הרב מבריסק, רבי אהרן קוטלר, הרב מטשעבין, והיקהלות יעקב. וכך עד למעלה בקדש - דברים שקיבל אודות הס"ק מרנא ה'חפץ חיים', ועוד ועוד, ועד מרנא 'אור ישראל' מסלנט זיע"א, ועד לאדונינו הגר"א, ותלמידו מרנא רבי חיים מוולאז'ין, ומסורת הישיבות מאז ועד עתה.

והיה טורח, וחוזר ומשנן בדבריו, באר היטב, ומעבירם בעין יפה, לבני דורינו. כשהוא מרבה לחזור ולשנן כסדר את נחיצותם לשעה ולדורות.

במקבץ שלפנינו סודרו תחילה הספדיו של רבינו זצ"ל בימי האבלות על מרן זיע"א, ומשאותיו בהיכלי התורה בימי הזכרון למרן זיע"א, במשך שנים רבות. כשהוא חוזר ומעורר לדבוק בדרכו ומשנתו של מרן זיע"א.

כן צורפו יסודות ודברים מאלפים ממשאות שנשא רבינו זצ"ל במלאת ארבעים שנה להסתלקותו של מרנא המשגיח רבי יחזקאל לוינשטיין זיע"א. כשלאחר מכן הובאו מהספדיו על גדולי ישראל זיע"א, רבינו מרן הגר"ש אלישיב זצ"ל, רבינו מרן הגר"ש אויערבאך זצ"ל, וכן דברי זכרון רבים שנשא על ידידו ראש ישיבת גרודנא מרן הגר"ד קרלנשטיין זצ"ל.

במדור מיוחד נקבעו משאותיו ודרשותיו בכינוסים ומעמדות ציבוריים שונים, בשנים האחרונות, בעת עומדו על האבנים - עם רבותינו גדולי התורה זצוק"ל ויבלחט"א - ביסוד וכינון מוסדות החינוך שעל ידי בני התורה. בהם טרח להבהיר ולהעמיד יסודות איתנים אלו, כפי אשר קיבל מהדורות הקודמים ומרבותינו נ"ע זיע"א. כאשר בנוסף לזה הובאו גם מדרשותיו בהיכלי התורה ובבתי המדרשות בהזדמנויות שונות, ובהם פרקים נבחרים במשנתם של רבותינו ובדעת התורה.

נדגיש עוד, כי על אף החומר היקר ורב הערך הנדפס בס"ד לפנינו, עדיין לא הגיעונו כל דברי רבינו זצ"ל במשאותיו ודרשותיו הרבים. ומכאן הבקשה שטוחה לכל אשר נמצאים תחת ידו כתבים או הקלטות נוספות, משיחות וועדים שנשמעו מפי מורינו זצוק"ל, נא ונא יואיל להעבירם אל כתובת המערכת, כדי להוסיף ולזכות את הרבים, בהוצאתם לאור העולם.

והנה בס"ד, כמעשהו בקבצים הראשונים כך גם עתה, כאשר גם שיחות אלו שבקובץ שלפנינו, יו"ל כמתכונת השיחות המתפרסמות מידי שבת בשבתו, אשר נעשתה השתדלות מיוחדת בעריכתם כלשונו, וכצורת אמירתם. כאשר הקורא הנלבב יחוש ברגשי ההתעוררות וההתעלות, ובבחינת 'כאילו בעל השמועה עומד לפניו'.

עם זאת כפי שכבר הדגשנו בהקדמות לקבצים הנ"ל, הרי אף שאכן השתדלנו כפי האפשר להיצמד לדברי רבינו זצ"ל, ולכתוב את השיחות כצורתם, ידענו גם ידענו כי לא יעלה בידנו לשמר את הרוח ואת הרוממות בשלימות כראוי, כפי שנשמעו הדברים בשעתם בעת אמירתם. אך תקוותינו, כי אעפ"כ יחוש הקורא את אירת החיזוק המרוממת שהיתה בעת מסירת השיחות, ובפרט כזכור לאותם שזכו ושמעו בעצמם את הדברים יוצאים מפי גדול.

והנה כבר מילתנו אמורה, וכפי שעוררנו גדולי התורה והת"ח שליט"א, אשר מלבד מה שבחיי חיותו של רבינו זצ"ל נודעה בקרב אלפי תלמידיו ובני התורה, דרכו ומשנתו הטהורה, בשיחותיו ומוסריו, ובחיזוק הדרך המסורה מרבותינו זיע"א, הרי שלאחר הסתלקותו של צדיק, עוד נתקיימו ביתר שאת ועוז דברי רז"ל (מדרש תנחומא) על הפסוק "בעלי אסופות" בזמן שבעליהן נאספים מהם וכו', וגדולים צדיקים במיתתם וכו', כאשר דברי תורתו ומוסריו של רבינו זצ"ל מתבדרים בבי מדרשא ובהיכלי התורה, ועולים המה על שולחן של מלכים 'מאן מלכי רבנן', להרבות מתיקות ורוממות בעסק התורה ובעבודת ד', והמשך ההליכה בדרך המסורה מרבותינו מצוקי ארץ זיע"א. ובתפילה שזכותו של רבינו זצ"ל, תגן על עולם התורה והישיבות הקדושות, ועל כלל ישראל כולו, אכי"ר.

התודה והברכה לכל העוזרים והמסייעים, בגוף ובממון. ובפרט אודה לאאמו"ר הגאון שליט"א על סיועו ועזרתו הגדולה בקונטרס זה בפרט. ברכה מיוחדת לנו"ב שתחי' על עזרתה התמידית בכל, ועל חלקה הרב בפרט בשיחות אלו, בהקרבתה ונתינת אפשרות וכל הנצרך לכתבתם ועריכתם, בכל עת ובכל שעה.

התודה לתלמידים היקרים ובוגרי הישיבה שליט"א, שכתבו והקליטו ושמרו, שיחות ומאמרים, ומסרום לנו בעין טובה ונפש חפצה, כדי להעלותם על שולחן מלכים, לזכות את

הרבים, ולהרוות את צימאונם של המוני בני התורה. יבורכו כל או"א בשמו הטוב, וישלם ד' את שכרם הטוב.

הודאה מיוחדת להרב יעקב קהן שליט"א, תלמיד מקורב וחביב מאוד לרבינו זצוק"ל, על התמסרותו וטרחתו המיוחדת.

תקוותינו שיהיו הדברים לחיזוק הדרך המסורה, ולעילוי נשמתו המהורה של מורינו ורבינו ראש הישיבה רבי צבי ב"ר יצחק דוד זצוק"ל, ויה"ר ויהיה רבינו זצוק"ל למליץ יושר על כל העוסקים במלאכת הקודש, ועל כל הטורחים והמסייעים, בתוך כל ישראל, אכי"ר.

דברי המלבה"ד

תוכן העניינים

הספדים ודברי זיכרון

רבינו הגדול מרן הגרא"מ שך זצוק"ל

גופו תורה	יא
האדם השלם	כג
דעת התורה	לד
עמלה של תורה	מד
עמלה של תורה (ב)	נה
כי הם חיינו	סג
כי הם חיינו (ב)	עא
יגעת ומצאת תאמין	עט
בדרך התורה	צא
במעלות המידות	צט
ירידת הדורות	קו
לולי תורתך שעשועי	קטז

מרנא המשגיח הגר"י לוונשטיין זצוק"ל (במלאת ארבעים שנה להסתלקותו)

עבד ה'	קכב
אדם לעמל יולד	קלג
חובת האדם בעולמו	קמב

רבינו מרן הגר"ש אלישיב זצוק"ל

שומר המסורה	קמז
וצדיק יסוד עולם	קנד
כתרה של תורה	קסג

רבינו מרן הגר"ש אויערבאך זצוק"ל

איש האמת	קעב
----------	-----

עול תורה קפב
חובת ההתבדלות קפה
בינו שנות דור ודור קפח
דור דור ודורשיו קצז

מרחן הגרד"צ קרלנשטיין זצוק"ל

דרכה של תורה רה
הרואה את הנולד ריד
משמחי לב רכב
ותהי האמת נעדרת רלא

במשנתם של רבותינו

טהרת החינוך

מסורת החינוך רמג
חובת השמירה וההתבדלות רנ
שמירת החינוך הטהור רנו
איזהו חכם הרואה את הנולד רסה

מסורת הדורות רעג
במשנתם של רבותינו רפ
חובת ההתבדלות רצ
בעקבתא דמשיחא רצז
בדרכי הלימוד שה
אבי הישיבות שט
במשנתם של רבותינו (ב) שיד
תורת חיים שכג
קיבל ומסרה של

הספדים ודברי זיכרון

האדם השלם

'במקום גדולים אל תעמוד', לדבר כשראש הישיבה (שליט"א) יושב פה, אבל 'רצונו של אדם זהו כבודו', היות וזה רצונו. ברשות ראש הישיבה והקהל הקדוש הזה.

באמת לא שייך בכלל לדבר 'הספד', כיון שאין לנו השגה אפילו באפס קצהו, אבל הנביא זועק 'הצדיק אבד ואין איש שם על לב' (ישעיה נא), וממילא זה מחייב אותנו לפחות לשים על לב מה שאנחנו קצת משיגים. הצדיק לא צריך את ההספד שלנו, רבינו הגדול יושב בגן עדן בכנפי השכינה ונהנה מזיו השכינה. ואפילו בקשתו להיפטר מן העולם ביום שישי, ולהיקבר אחרי חצות, שאז מבואר שאין חיבוט הקבר, גם בזה נעשתה בקשתו. אלא שאנחנו נשארנו לאנחות, ואם נתבונן במעשים שלו - זה לא יהיה 'צדיק אבד', 'צדיק אבד' פירוש הדבר שהוא אבד מאתנו, וזה כששכחנו ממנו.

'הפלא ופלא' - הסתר בתוך הסתר

וכמו שהנביא תובע עוד (ישעיה כט), 'ויאמר ה' יען כי ניגש העם הזה, בפיו ובשפתיו כבדוני ולבו רחק ממני, ותהי יראתם אותי מצות אנשים מלומדה' - אם זה המצב של כלל ישראל, ש'בפיו ובשפתיו כבדוני ולבו רחק ממני', ממשיך הנביא - 'לכן הנני יוסיף להפליא את העם הזה הפלא ופלא, ואבדה חכמת חכמיו ובינת נבוניו תסתתר'.

[ז"א, העונש שנענשים בסילוק צדיק, זה אם העבודה היא לא במחשבה, 'בפיו ובשפתיו כבדוני ולבו רחק ממני', זה בלי לב ובלי מוח, כשלא מנצלים את התלמיד חכם, שתלמיד חכם זה כולו לב ומוח, לכן נענשים].

ומפרש רש"י, 'ותהי יראתם אותי, לא בלב שלם כי אם במצות האנשים המלמדים אותם התראו כנכנעים מלפניו כדי לפתותו בפיכם', 'לכן הנני, הוא אשר יוסיף להפליא פלא ונוסף על פלא, כיסוי על כיסוי, אוטם על אוטם, ומהו הפלא ופלא ואבדה חכמת חכמיו, קשה סילוקם של חכמי ישראל כפלים כחורבן בית המקדש וכל קללות שבמשנה תורה, שכולן אינן אלא הפלאה אחת, והפלא ה' את מכותך, וכאן שתי הפלאות'.

'פלא' זה דבר שהוא חוץ לדרך הטבע, יהיה 'הסתר פנים' חוץ לדרך הטבע! הטבע הרוחני של כלל ישראל זה להיות עם בית המקדש, אם נחרב בית המקדש - זה הסתר פנים, אבל

כלל ישראל עוד יכול להתקיים אם יש את חכמי ישראל, בכל הגלויות כלל ישראל עמד בכוח חכמי ישראל, אבל כשמסתלקים חכמי ישראל - זה 'הפלא ופלא', זה הסתר בתוך הסתר, ההסתר פנים נהיה כפול!

'הסתר בתוך הסתר' פירושו שיש הסתר פנים שבכלל יש הסתר, ואם כשחרב בית המקדש עוד זכו להרגיש שיש הסתר פנים, אבל כש'אבדה חכמת חכמיו' - אפילו את זה מאבדים, כבר אבד ההרגש שיש הסתר פנים! החכמים הם אלו שמגלים את פנימיות החכמה, הם מגלים את ההסתר, וכעת אנחנו עומדים במצב שנהיה הסתר בכל המושגים רח"ל.

דבקות בתורה בכל הכוחות

אם נאמר שרבינו הגדול היה 'מתמיד', זה בכלל לא הדבר ששייך לכנות את ראה"י, זה היה הרבה למעלה מזה! בנ"א יכול לשבת וללמוד עשרים שעות ביום, אבל כאן זה היה משהו אחר לגמרי, אצל רבינו זצ"ל ראינו שכל כוחות הנפש וכל תכונות הנפש היו דבוקים בתורה! כשהייתה לו קושיא, אין לשער ולתאר את העמל, הוא לא פסק מלחשוב במשך ימים ולפעמים שבועות שלמים בעמל בל יתואר, עד התפשטות הגשמיות!

כשאומרים על בנ"א שהוא 'האדם השלם', פירוש הדבר הוא, האדם נברא בכל מיני כוחות ובכל מיני תכונות ובכל מיני כישרונות, האדם הוא מורכב מאד, יש לו חושים ותכונות, אהבה ושנאה וכו', וכשאומרים 'האדם השלם' פירושו שהוא קידש את כל התכונות ואת כל הכוחות! והמציאות היא שבכלל, מעט אנשים מנצלים את כל הכוחות שלהם, זה דבר נדיר מאד לנצל את כל הכוחות.

ואצל ראש הישיבה ראו שכל הכוחות היו דבוקים בתורה! הוא לא סתם למד, אלא עם כל ההתלהטות, עם כל ה'אש אוכלת', לא שייך לצייר את אהבת התורה שלו, וזאת מפני שכוחות הנפש מתלהטים ומתלהטים עוד ועוד, אנחנו לא יודעים אפס קצהו מכח האהבה, כח הצער, כח התשוקה, ואצלו הכל היה משועבד לתורה!

כמה תשוקה וכמה צער כשלא זכה להבין איזה רמב"ם קשה, 'יום ולילה לא ישבותו', במשך שבועות הוא היה יכול להתהלך בצער עצום, ולחשוב ועוד פעם לחשוב, ולהשתוקק לזכות להבין את זה. וכמה שמחה היתה לו כשהוא זכה להבין! מי שראה מה זה דבקות, מה זה ריכוז, הלא הוא היה מופשט מהאי עלמא! ככה זה היה ממש מגיל קטנות ועד זקנה ושיבה.

לא פעם ראה"י נשכב לישון בשתים בלילה, ואחרי עשר דק' כבר התהלך בחזרה... אמנם זה היה אחרי כזה יום מפרך, אבל הקושיא לא נתנה לו מנוח! יש חתיכות בספר שהוא אמר עליהם, שחודשיים לא הסיח דעתו מזה! זה מהות אחרת של תורה. כל החושים, כל התשוקה, כל האהבה וכל השמחה, הכל היה תורה! ואחרי עמל כזה, איזה שמחה היתה לו כשזכה להבין, שמחה שאין לנו השגה בה!

כשראש הישיבה הלך להגיד 'שיעור כללי', הסדר אצלו היה שאף שכבר עבר ע"ז עשרות פעמים, אעפ"כ בכל פעם 'יהיו בעיניך כחדשים', לפני כל שיעור כללי הוא שוב חישבן והתרכז בריכוז שאין לתאר. לפעמים לא היה אפשר לדבר איתו משבת ועד יום שלישי, כשהיו נכנסים הוא אמר לבוא אחרי יום שלישי, הוא לא היה יכול לשמוע כלום, כדי למסור לפני רבים צריך שוב לחיות ולהבין.

ופעם אחת לעת זקנותו כשהסתובב קודם השיעור, בחור רץ והפיל אותו לרצפה, הוא נשאר לשכב וכמה בחורים הרימו אותו, ואותו בחור חרד לבו, ולמחרת נכנס לבקש מחילה, אז הוא שואל אותו: על מה?! הפילו אותי?! אני בכלל לא יודע שנפלתי!... הוא היה כ"כ מרוכז בשיעור, עד שלא הרגיש מכל זה. וכשראה שהבחור הזה לא שקט, אמר לאברך שהיה איתו שירגיע אותו, אני לא יודע מה הוא רוצה...

היה פעם שרבי ברוך בער אמר 'דעת תורה' מרבו רבי חיים מבריסק, אמר לו אחד, נו נו, רבי חיים אחז כך, הרב'ה שלי אוחז אחרת... והרב'ה שלו היה יהודי שידע ש"ס ופוסקים בע"פ. אבל, ענה לו רבי ברוך בער, כש'רב'ה שלך קשה רשב"א, הוא אומר תירוצ, אם מקשים על התירוצ - אומר איזה רעיון חדש, האם הוא נהיה פעם חולה על רשב"א?! רבי חיים נהיה חולה על רשב"א! א"כ מה אתה בכלל הולך להשוות?!...!

אצל ראש הישיבה ראו שנהיה חולה על רמב"ם קשה! 'יום ולילה לא ישבותו', זה תורה אחרת, שהדור שלנו לא שייך לתורה הזאת.

שש אנכי על אמרתך כמוצא שלל רב

דוד המלך אומר בתהילים (ק"ט, קסב) 'שש אנכי על אמרתך כמוצא שלל רב', אומר רש"י ד"א על אחת מאמרותיך הסתומות כשאני מבין בה', ז"א שלימוד תורה רגיל לא מביא את האדם לדרגה של 'שש אנכי על אמרתך', איזה לימוד תורה מביא את האדם לדרגה הזאת? רק כמו שרש"י אומר, 'על אחת מאמרותיך הסתומות כשאני מבין בה'! כמובן שזה תלוי גם כמה צער היה לו כשהוא לא הבין, שלפי זה השמחה כשמבינים.

ואומר ע"ז המלבי"ם, 'וכן לא יצויר אצלי שמחה משום דבר בעולם, כי שש אנכי על אמרתך כמוצא שלל רב, שהיא השמחה היותר גדולה, וא"כ השמחה הגדולה גם היא תבטל השמחה הקטנה'. אדם שרחוק מתורה לא מבין שכל תענוגי עולם הזה הם כאין וכאפס כנגד מי שזוכה להבין אחת מהאמרות הסתומות בתורה! אדם שזוכה לזה, כל תענוגות עולם הזה הם אפילו לא 'משל' כנגד זה, וזה מה שהמלבי"ם אומר, 'גם היא תבטל השמחה הקטנה'. ואת זה ראינו אצל ראש הישיבה כסדר.

סיפר לי רבי אהרן כהן זצ"ל, הוא סיגף את עצמו בצורה נוראה על תאוות אכילה, והוא ניגש פעם לחזון איש, שעל אף כל הסיגופים שלו הוא עוד מרגיש שהוא לא נקי, מה לעשות? אמר לו החזון"א, אני לא יודע עצות על כאלו, דבר אחד אני יודע - וזה המלבי"ם שהזכרנו - שמי שזכה לטעום את נועם מתיקות התורה, כל תענוגות עולם הזה אצלו זה דברים בטלים ממש, הוא בכלל לא צריך 'לעבוד' על זה.

ובאמת ראו את זה אצל ראש הישיבה כסדר, אחרי שהוא עמל בעמל שלא יתואר, וזכה להבין, איזה שמחה היתה עליו! הוא לא פעם התבטא, גם מיליון דולר לא הייתי מחליף בתירוץ הזה... זה 'נועם מתיקות התורה'!

'אנן דסגינן בשלמותא'

הגמ' בשבת (פח.) אומרת, 'ההוא צדוקי דחזייה לרבא דקא מעיין בשמעטא ויתבה אצבעתא ידיה תותי כרעא וקא מייץ בהו וקא מבען אצבעתא דמא, א"ל עמא פזיזא דקדמיתו פומיכו לאודניכו אכתי בפחזותייכו קיימיתו'. נתבונן, אם אנחנו היינו רואים תלמיד חכם שיושב והוגה בתורה, ואצבעו תחת רגליו והוא לוחץ עליהם ויוצא דם, מה א' שמשכיל רואה כאן? את גודל הדבקות בתורה! את גודל השמחה בתורה! את גודל ההשתוקקות להבין תורה! ומה רואה השוטה? - פזיזות...

ענה לו רבא, גם בקבלת התורה לא היינו פזיזים, אדרבה 'אנן דסגינן בשלמותא', אנחנו בטחנו בהקב"ה כשאמרנו נעשה ונשמע, וכמו שמפרש רש"י 'התהלכנו עמו בתום לב כדרך העושים מאהבה וסמכנו עליו שלא יטעננו בדבר שלא נוכל לעמוד בו', ה'נעשה ונשמע' בא מאהבת ה', ובצורה כזאת אפשר לדרוך על האצבע ולא להרגיש, גם זה בא מאהבת ה'.

צורת עסק התורה

הב"ח אומר בהלכות ברכות התורה (סי' מז), למה התקנה היא לברך 'לעסוק בדברי תורה', לכאורה הברכה היתה צריכה להיות 'ללמוד תורה'. ומבאר הב"ח, 'נראה דלפי שעיקר

ההבטחה שהבטיחנו הוא ית' לא היתה אלא על עסק התורה הוא העמל והטורה, כמש"כ אם בחוקותי תלכו שתהיו עמלים בתורה שבע"פ ע"מ לשמור ולקיים ונתתי גשמיכם בעתם, ע"ז הקב"ה כרת ברית עם ישראל, לא על סתם לימוד התורה, אלא על העמל והטורה, זה הצורה של קבלת התורה שבע"פ, והברכה היה לא על לימוד התורה גרידא אלא על עמל התורה.

ואת זה זכינו לראות, מהי הצורה של עמל התורה עד כלות הנפש, עם כל הכוחות. וכמו שרבינו הגדול בעצמו כתב בהקדמה לאבי עזרי, שהצורה של לימוד התורה זה 'עלית למרום שבית שבי', הצורה היא בגדר מלחמה ושבי, אם לוחמים - זוכים לשבות שבי, זה הצורה לזכות לתורה שבע"פ.

קדושת התורה

ובנוסף, חוץ מהעמל הגדול בתורה, באיזה קדושה! באיזה טהרה! באיזה אמונה! הלא הכל היה אצלו ב'חוש'.

וכמו שהב"ח בעצמו אומר עוד (הל' ברכה"ת שם), נקרא חלק מדבריו, הטור מביא מדברי חז"ל, 'על מה אבדה הארץ על שלא ברכו בתורה תחילה', שואל הב"ח 'ואיכא לתמוה טובא, למה יצא כזאת מלפניו להענישם בעונש גדול ורם כזה על שלא ברכו בתורה תחילה, שהוא לכאורה עבירה קלה, ביחס לעונש זה עבירה קלה.

ומבאר הב"ח, 'ונראה דכוונתו ית' מעולם היתה שנהיה עוסקים בתורה כדי שתתעצם נשמתנו בעצמות ורוחניות וקדושת מקור מוצא התורה' - זה התכלית של לימוד התורה, וזה הפשט 'קוב"ה אורייתא וישראל חד' - 'ולכן נתן הקב"ה תורת אמת לישראל במתנה שלא תשכח מאתנו, כדי שתתדבק נשמתנו וגופנו ברמ"ח איברים ושס"ה גידין ברמ"ח מצוות עשה ושס"ה ל"ת שבתורה, ואם היו עוסקים בתורה על הכוונה הזאת היו המה מרכבה והיכל לשכינתו ית' שהיתה השכינה ממש בקרבם כי היכל ה' המה, ובקרבם ממש היתה השכינה קובעת דירתה, והארץ כולה היתה מאירה מכבודו'.

ואת זה ראינו אצל ראש הישיבה על כל צעד ושעל! איך שזכה להידבק במקור התורה, עד שנהיה 'ובקרבם ממש השכינה קובעת דירתה'!

כמה יראה היתה לו! ראה"י פעם אמר, שמגיל שמונה אף פעם לא איחר זמן קר"ש, ואם היה לו צד רחוק אולי כבר לא יקום - לא היה יכול להירדם כל הלילה, מפחד שמא יאחר. כנראה שכבר קודם גיל שמונה הקפיד, רק בגיל שמונה היה פעם שהיו בשמחה, והגיעו מאד מאוחר הביתה, ואמא שלו העירה אותו מאוחר והוא לא קרא קר"ש בזמנה, והוא

ישב ובכה כל היום! תתארו לכם, ילד בגיל שמונה שככה יושב ובוכה, וכי זה לא 'שהשכינה שורה בו'? ...!

השפעת תלמיד חכם לכל ישראל

כמה חסר לכלל ישראל התורה הזאת! כמה שפע יש לכלל ישראל כשכזה תלמיד חכם נמצא בקרבם! הנביא אומר (מלכים ב ב) שכשאלישע הלך ללוות את אליהו, וכבר ידע שעולה השמימה, יצאו בני הנביאים ואמרו לאלישע 'הידעת כי היום ה' לוקח את אדוניך מעל ראשך', וכתוב בחז"ל (ע' פירש"י שם) 'אדוניך ולא אדונינו, מלמד שהיו שקולים כאלהו', הם בכלל לא מתבטלים לאליהו...

אבל בדבר אחד טעו בני הנביאים, הם חשבו שהנבואה שלהם זה מדרגתם העצמית, והם לא השכילו להבין שכל השפע הזה בא מאליהו הנביא! 'כל העולם ניזון בשביל חנינא בני, וחנינא בני די לו בקב חרובין מערב שבת לערב שבת' (ברכות יז:), גם ברוחניות זה כך, אליהו הנביא היה טוב עין, והם קיבלו דרגה להיות נביאים כמותו, וכתוב בנביא (שם) שברגע שאלהו הנביא עלה בסערה השמימה - פסקה כל נבואתם, הפסיק השפע לחלוטין! ועד כדי כך, נורא ואיום, אתמול הם באו ואמרו נבואה לאלישע שרביך עולה השמימה, ואחרי שנסתלקה נבואתם הם אמרו לו אולי אליהו נפל באחד ההרים או באחד הבקעות...

ורק אלישע השכיל להבין שהכל זה מאליהו! ואלישע צעק 'אבי אבי רכב ישראל ופרשיו', 'אבי' - אתה דאגת לי כמו אבא, ופעם נוספת 'אבי' - כתוב בחז"ל (ילקו"ש שם אות רכה) שאתה דאגת לי כמו אמא, 'רכב ישראל' - אתה מרכיב על כתפך את כל כלל ישראל, 'ופרשיו' - אתה גם הפרש שמוביל את הכל. אלישע הבין שאלהו הנביא הוא 'רכב ישראל ופרשיו'.

המלבי"ם מבאר מה זה 'פי שנים ברוחך', שרוח אחד הסתלקה מכל בני הנביאים, שחשבו 'רביך ולא רבינו', וזה נשאר לאלישע, מפני שהוא הבין שהכל זה מאליהו, ולכן עוד זכה ל'פי שנים', לתוספת רוח.

'מי יקום לי עם מרעים'

ואם לא נתבונן, מי יודע מה נפסיד!... חז"ל אומרים (מד"ר וזאת הברכה פ"א) שבשעה שהקב"ה נטל נשמתו של משה רבינו בנשיקת פה, היה הקב"ה כביכול בוכה, מי יקום לי עם מרעים מי יתייצב לי עם פועלי אוון. הקב"ה יושב ובוכה, מי יתייצב כעת?! 'מי יקום לי עם מרעים מי יתייצב לי עם פועלי אוון', הרי רבינו הגדול לחם כל חייו מלחמת ה' להעמיד

את כלל ישראל בהשקפה הנכונה, בדרכים הנכונות, להדריך על כל צעד ושעל איך להסתכל במבט של תורה.

כשהייתה מלחמת ששת הימים, אז בלילה הראשון ראש הישיבה אמר כך: רבש"ע, מה אני אתפלל אליך, שח"ו הצבא ינצח - הלא יתגדל כבוד הרשעים, אסור להתפלל כזאת בקשה, כשמתגדל כבוד הרשעים ח"ו זה הסתר פנים, ומצד שני חייבים להתפלל שאפילו ציפורן של יהודי לא תיפול, איך שניהם יכולים להיות יחד, אתה כל יכול, ואני מבקש ממך שח"ו לא יתגדל כבוד הרשעים ולא יפגע ציפורן של ישראל. ככה הוא ישב ודיבר עם הקב"ה.

ובלילה שבאו להגיד לו שכבשו את ירושלים, כולם היו שמחים, אבל הוא אמר שזה יום בכייה לדורות, כמה יהודים יעברו על כרת כשיעלו למקום המקדש! ומי יודע אם כבוד הרשעים לא יתגדל! ככה זה אצל מי שחי כבוד שמים.

לפני מי אתה עתיד ליתן דין וחשבון

וראה"י התמסר לכל יחיד ויחיד! סיפר לי א' שנכנס אליו לספר לו על אברך מסויים שיש לו מחלה שלפי דרכי הרפואה לא יכול לחיות שנים עשר חודש, והוא מתנהג הלאה כאחד האדם... אמר לו ראה"י, תקרא לו אלי, והוא נכנס אליו וראה"י שאלו מה שלומו, והוא סיפר לו הכל, אמר לו ראה"י: אתה צריך לעשות תשובה, 'לפני מי אתה עתיד ליתן דין וחשבון', תנצל את השנה האחרונה לעמל התורה! ואשתו התחילה לבכות בדמעות שליש, רבינו הגדול, יש לי חמשה עוללים בבית... אבל הוא עמד כמו אריה, אני אתפלל בכל כוחי, אבל זה לא פוטר מלהתחיל לחיות עם דין וחשבון, וככה במשך חצי שעה הם בכו והוא בכה, אבל אעפ"כ לא זז כמלוא נימה.

ככה ראה"י תבע מאחרים, וככה הוא תבע מעצמו. לחיות כסדר בכל רגע - 'לפני מי אתה עתיד ליתן דין וחשבון'. פעם נכנסו אליו שני אברכים, א' שאל אותו עצה והוא לא ענה לו. כשהוא יצא שואל אותו האברך השני, רבינו הגדול, למה אתה לא עונה לו, הרי הוא לא יודע מה לעשות. אמר לו ראש הישיבה, כשאני עונה עצה זה רק אם אני בטוח שאני יכול לעמוד לפני כסא הכבוד ולומר שזה עצה הוגנת, אבל עצה שאני לא בטוח בזה אני לא יכול לענות עליה, ואם אענה - הוא יתבע אותי לדין שנתתי עצה שאינה הוגנת! כך הוא חי בכל רגע, ועם כמה מסירות נפש הוא העביר את זה!

סיפר לי מגיד שיעור שנפטר לו בן, והוא עלה עם אשתו לקבל תנחומים, וראה"י ניחם אותו, ואחרי זה הוא אומר לו, מה עם דין וחשבון? אם מענישים ז"א שתובעים ממך משהו!

ומי שידוע, הוא היה כולו רחמים! הוא היה אבא והוא היה אמא! סיפר לי היום יהודי, שא' בא לפניו כמדומני עם ילד שהיה במצב נורא ואיום, והוא הביא את הילד לראש הישיבה לעורר עליו רחמים, זה היה באמת מצב נורא, אמר לו ראה", אני אתפלל, אבל תדע לך שהתפילה שלך היא יותר מעומק הלב, אל תזניח את התפילה שלך! וכשהוא יצא ראה"י התיישב ואמר את כל התהילים מתחילה ועד סוף!

כמה הוא השתתף בצערן של ישראל! כמה הוא השתתף בשמחתן של ישראל! אבל הדבר הכי גדול זה להקנות את אמתיות התורה! זה הרחמנות הכי גדולה על כלל ישראל! וממילא, אם צריך לעורר אחד על משפט שמים, הוא עורר אותן, הלא הרחמנות הכי גדולה זה לתת 'רוחניות' למישהו. וכך על כל דבר שנכנסו אליו, תמיד היה אומר - 'אין לנו שיור רק התורה הזאת.

שקר שנאתי ואתעבה

בפסו' בתהילים (ק"ט קסג) בהמשך, אחרי שכתוב 'שש אנכי על אמרתך כמוצא שלל רב', כתוב בפסו' הבא 'שקר שנאתי ואתעבה תורתך אהבתי', לא סתם 'שקר שנאתי', זה עוד לא מספיק, אלא 'ואתעבה', וזה התנאי להגיע ל'תורתך אהבתי'! אי אפשר לזכות לאהבת התורה בלי שנאת ותיעוב השקר.

המלבי"ם מבאר, 'אחר שתורתך אהבתי שהיא כולה אמת, אי אפשר עוד שאוהב את השקר, כי האוהב דבר ישנא את המנגד לו, ושקר הוא המנגד להאמת, ולכן שקר שנאתי ואתעבה'. התורה נקראת 'תורת אמת', ומי שלא רחוק מהשקר - אין לו חיבור לתורה. כמה ראינו אצלו את שנאת השקר! אי אפשר לתאר. זה היה אצלו יסוד היסודות של מהלך החיים.

היה פעם שהיתה אסיפה, והודיעו לו שבשעה ארבע תתחיל האסיפה, ומי שהיה צריך לקחת אותו איחר בכמה דק', שלפי החשבון היה מגיע כמה דק' אחרי ארבע, אז הוא היה 'נורא ואיום', הלך בלי מנוחה, וכשהוא נכנס אמר לו ראה"י למה לא הודעת לי קודם, הייתי דואג לנסוע כבר לפני זמן, הלא אני אאחר, אז ההוא שואל אותו, רבינו הגדול, אז נבוא בארבע ועשרה, הרי גם אז עוד אף אחד לא יהיה... על מה יש לדאוג? אז הוא ענה, צריך לדעת שמהות האדם זה מידת האמת, ואם בנ"א מדבר על שעה מסויימת - אסור לו לאחר דקה מזה, מה שאני יודע שההוא יאחר זה לא נוגע לי בכלל, אני אמרתי ארבע - 'מוצא שפתיך תשמור'.

וכך כסדר, הסיפורים הם בלי גבול, כמה היה הדקדוק שלו באמת, אה, זה הולך אחד עם השני, תורתך אהבתי ושקר שנאתי, שקר שנאתי ותורתך אהבתי.

אהבת תורה ואהבת הבריות

קשה לצייר את ראש הישיבה, 'אדם השלם' בהשגתו, בעמל התורה, בדקדוק המצוות, בחביבות לכל נברא, לכבד כל אחד בצורה שאין לשער ולתאר, יהיה מי שיהיה.

נכנסו אליו פעם כמה מורות, והוא ראה שלא אין מקום לשבת, אז הוא בעצמו הלך והביא כסא מהחדר השני, חס ושלוש שאצלי יעמדו. ואפילו ילדים קטנים, איך שקיבל אותם, איך שחיבב אותם, חושבני שתמיד כשנכנסו אליו ילדים קטנים ראה"י נתן להם איזה דבר מתיקה.

אי אפשר לתאר איך שכיבד כל נברא, ומי מדבר איך שכיבד בן תורה! סיפר לי יהודי שהוא ישב בחדר השני ושמע שנכנס אליו אברך אחד, שראה"י לא הכיר אותו, והוא שמע שהוא אומר לראה"י, אני הולך להתחתן ואין לי על דברים הכרחיים, ואם לא יהיה לי אצטרך ללכת לעבוד, מה לעשות? וראה"י ענה לו, אין לי כעת פרוטה בביתי, אבל אני הולך להוציא את כעת כרך של 'אבי עזרי', ואת כל ההכנסות אני אתן לך! וזה אברך שהוא לא הכיר אותו!

כמה הוא מסר את נפשו על כל יחיד! אם היה יכול לעודד יחיד שילמד יותר, זה היה ממש בלי גבול, הוא נסע למרחקים אם אחז שיהיה תועלת ליחיד, שיהיה לו יותר גישמאק בלימוד, יש סיפורים נוראים כמה שמסר את נפשו על כל או"א, וזאת מכיון שמי שאוהב תורה אמיתי, כמו שרבינו יונה אומר (עי' שע"ת ש"ג אות קס), אז כל אחד שמתמסר ולומד יותר, השמחה שלו היא בלי גבול! וכך ראו את זה כסדר בחוש.

פעם כשראה"י בא לדבר לפני ילדים שהתקרבו תחת כנפי השכינה, הוא בכה מרוב שמחה! כמה שמחה היתה לו כשראה א' שמסיים מסכתא, שלומד עוד מסכתא!

סיפר לי היום מגיד שיעור, שהוא נכנס עם ילד שאין לו חשק ללמוד, שראש הישיבה יעזור אותו ללימוד התורה, וראה"י אמר שכעת זה סוף הזמן - זה היה לפני פסח - ובעז"ה בחול המועד אראה מה לעשות. וכשהמגיד שיעור חוזר לישיבה הוא שאל את הבחור אם היה אצל ראה"י, והבחור אומר לו שביום הראשון של חוה"מ ראה"י בא אלי לבית, הוא עשה את כל ההשתדלות לברר איפה הילד הזה גר ונסע אליו הביתה, ואחרי זה עוד חזר שוב לדבר עם הילד!

זכורני שתמיד כשהגיע ערב ר"ח ניסן אחה"צ, אחרי המנחה האחרון, הוא היה רץ בתשוקה נוראה ללמוד זבחים! כל הזמן לא היה יכול ללמוד מסכתות אחרות, הוא משועבד לישיבה, אבל בבין הזמנים הוא יכול, והוא רץ ללמוד, אי אפשר היה להפריד

אותו מהגמ'. כשהבריסקר רב היה חי, מיד כשהתחיל בין הזמנים היה רץ אליו, להשתוקק לקבל תורה מפיו.

לבו כלב הארי

ומצד שני, היה לבו כלב הארי! זכורני שנכנס אליו אחד, שימסתמא הוא מגדולי הנותנים, חושבני שנתן לראה"י למעלה מרבע מיליון דולר לחלק לצדקה, ולאותו אחד היה ענין ב'בעלי תשובה', והוא דיבר ע"ז, אז ראש הישיבה אמר לו, אני אגיד לך דברים שאני יודע שלא ינעמו לאוזניך, אבל האמת חביבה עלי מהכל, תעסוק בילדים שלנו, כלל ישראל יבנה רק מהילדים שלנו, חלק קטן אתה יכול לתת לישיבה של בעלי תשובה, אבל לא זה הבנין של כלל ישראל, הבנין של כלל ישראל זה הילדים שלנו, צאן קדשים שלנו. ולההוא היה קשה מאד לשמוע את זה, הוא יצא בשברון.

וכשהוא נכנס אליו פעם נוספת, ואמר לו דעה באיזה ענין ציבורי - הוא הרגיש שהוא יכול לומר דעה, כיון שהוא נותן כ"כ הרבה כספים - אז ראה"י אמר לו, אתה יכול ללכת מכאן לחיים ולשלום, אני לא צריך לא אותך ולא את הכסף שלך... זה נקרא 'שקר שנאתי ואתעבה', לא להיות משועבד לכולם, גם לא לצדקה.

וכך הוא אמר לי פעם, אין לנו שיוור רק הישיבות, רק בזה צריך להשקיע את כל הכוחות, עוד ישיבה ועוד ישיבה, עוד שיעור, עוד תורה ועוד תורה.

כמה מסירות נפש הוא לקח על עצמו להנהיג את הדור, להדריך בדרך הנכונה! ובאמת אחד אמר לי שהסטייפלר זצ"ל אמר לו, שאצל ראש הישיבה גם כשהגמרא סגורה - היא פתוחה... תמיד הראש שלו בתורה. ועוד אמר לי אחד, שהיה אצל הסטייפלר ושאל שאלה, זה היה ענין צדדי מאד בתורה, והסטייפלר אמר לו, כבר עשרים שנה לא עסקתי בענין הזה, תלך לשאול את ראש הישיבה, אז ההוא אמר לו שגם ראה"י מסתמא לא עסק עשרים שנה בענין הזה... אמר לו הסטייפלר: גם אם עשרים שנה לא עסק בזה, ה'לכאורה' שלו זה תורה! אם בנ"א עמל בתורה ומקדש את כל גופו עד הסוף, אז כל מחשבתו זה תורה.

אצל ראה"י ראו שכל התורה כולה היתה לפניו ממש כמונח בקופסא! כל השבוע ראה"י ענה רק במסכתות שלמדו בישיבה, שם היה כל הראש שלו, אבל ביום שישי, שלא צריך להגיד שיעור, היתה תקופה שהיה אפשר לשאול אותו בכל הש"ס.

כי לכלב חי הוא טוב מן האריה המת

כמה תורה ראש הישיבה ריבה בישראל! כמה ישיבות הוא בנה! 'הצדיק אבד ואין איש שם על לב', אנחנו צריכים לשים על הלב מה חסר לנו ומה אנחנו צריכים להשלים. כשהחזון איש זצ"ל נפטר, מיד אחרי הלוויה ראה"י עלה לישיבה, ופגש בחור א' שיושב ולומד, אז הוא אמר לו: החזון איש היה אריה! ומה אנחנו... אבל כתוב בפסוק (קהלת ט, ד) 'כי לכלב חי הוא טוב מן האריה המת', הכלב החי עוד יכול לפעול ולעשות, אנחנו עוד יכולים לשבת וללמוד! צריך לעזוב הכל ולעמול עוד יותר בתורה! והוא לקח את הבחור הזה והתיישב ללמוד איתו.

'הצדיק אבד ואין איש שם על לב', אם לא נשים על לב - נאבד את הכל ח"ו, ואם לא יהיה מזה תועלת, ע"ז הנביא מסיים 'כי מפני הרעה נאסף הצדיק', אבל אם לומדים מהמעשים שלו, הוא לא 'אבד', ואז הזכות שלו מגינה הלאה על הדור.

שהקב"ה יעזור שנזכה הלאה ללכת בדרכים שקיבלנו, בעמל התורה, בחביבות התורה, בחביבות האמת, להתחזק באמונה ובמשפט שמים, ושאר כל המעלות, ובזה נזכה שישאר מרוחו עלינו. שנזכה לביאת משיח צדקנו בב"א, ובילע המוות לנצח ומחה ה' אלקים דמעה מעל כל פנים, ונאמר אמן.

כי הם חיינו

באמת היום זו תקופה אחרת לגמרי, השינוי לא נמדד במספר השנים שעברו, הירידה היא בכך שאנחנו בתקופה אחרת לגמרי! קשה לצייר שעבר שלוש עשרה שנה - זה נראה הרבה יותר... כבר קשה לדבר על ראש הישיבה היום, זה בכלל לא שייך לדור של היום, ולא אני הראוי לזה, רק לראש ישיבה היו הרבה גוונים והרבה צדדים, ונעמוד על פרטים קטנים ששייכים גם לנו. אני לא יודע אם הם אכן שייכים, אבל לכל הפחות שנדע אותם.

עמל התורה למעלה מן המקום ולמעלה מן הזמן

הדבר הראשון הוא, אולי יש עוד כאלו שאני לא יודע, אבל מסתמא הוא היה בבחינת שריד אחרון, 'משיירי כנסת הגדולה', במושג של עמל התורה! יש מושג של עמל התורה שלומדים בהתמדה במשך שעות, עשר שעות ושמונה עשרה שעות, אבל יש מושג אחר לגמרי של עמל התורה, והוא שאדם משעבד את כל המציאות שלו לתורה, כל המחשבות וכל הכוח שלו בעמל שאין כדוגמתו, המוח שלו משועבד כל הזמן לעמל התורה, זה למעלה מן הזמן ולמעלה מן המקום. עומק העיון שלו בתורה היה באופן שמי שלא ראה - קשה לו להבין את זה.

אומרים בשם הרב'ה מקוצק, שא' שאל אותו מה נקרא 'ירא שמים'? אז הוא אמר: אתן לך ציור, פעם היו נוסעים ביער, ולפעמים היתה באה חבורת זאבים להתנפל על העגלה, ובדר"כ כשבאו מאה וחמישים זאבים ביחד זה היה סכנת נפשות, תוך כמה דק' לא נשאר זכר מאף דבר, האם נפגשת פעם בכזה דבר? אז הוא אומר: כן, פעם אחת נסענו וחבורת זאבים התקיפו אותנו, כולנו ראינו את המיתה לנגד עיננו, ובסוף ברגע האחרון היה נס וניצלנו. שאל אותו הרבי מקוצק: תאמר לי, בשעה שהזאבים התקיפו אתכם - פחדתם? - כן, מה השאלה... האם הרגשתם שאתם פוחדים? - לא.

אז הקוצק'ר ביאר לו כך, בנ"א יכול להרגיש שהוא פוחד רק אם לא כל האישיות שלו פוחדת, אם יש צד אחד ברמ"ח איברים ושס"ה גידים שלא פוחד - אז הוא יכול להרגיש שפוחד, אבל אם בנ"א כולו בפחד - אין אפילו מי שירגיש שהוא פוחד, ואז הוא לא מרגיש פחד, כולו חתיכת פחד! אמר לו הרב'ה מקוצק, כך צריך להיות יראת שמים! שתיפול על האדם כזאת יראה שאפילו לא ירגיש שיש לו יראה.

ובעצם זה גם המהות של כל דבר, יש בנ"א ששקוע בלימוד, אבל הוא שקוע שעה-שעתיים-שלוש, הוא עוד כבול לזמן, ז"א שהוא לא מרוכז במאה אחוז, אבל בנ"א שכל המוח שלו וכל הכוחות שלו מונחים בעומק העיון - בכלל לא שייך שירגיש זמן, וזאת מפני שאין מה שירגיש זמן, כולו חתיכת עיון התורה! יש דרגה של עיון שבנ"א מאבד את המקום ואת הזמן, וזה מה שראו אצל ראש הישיבה, לא היה אצלו זמן ולא מקום ולא שום דבר בעולם, בשעה שהיה שקוע בלימוד הוא היה כ"כ שקוע שיכלו לעבור עשר שעות ואפילו לא הרגיש בזה! לא פעם הוא יכל ללכת לישון, ואחרי עשר דק' בחזרה לשבת על יד השולחן, כאילו לא היה דבר. הטרידה אותו קושיא.

זכורני, הלא לא ניתן לתאר איזה כבוד ואיזה מורא נהג ראש הישיבה במשגית, תמיד הקפיד להיכנס לשיחות, אבל בדרך כלל אחרי כמה דק' הוא שכח שיש שיחה, ופתאום היה יכול לרוץ באמצע לחפש ספר בארון... ואז כשהגיע לאמצע הדרך וראה שהאולם ריק, לא הבין מה הולך כאן, והתחיל להסתכל עד שפתאום ראה שהמשגיח מדבר, והוא רץ מיד בחזרה למקום, אפילו לא ניגש לארון ספרים.

בשעה שהיה שקוע בלימוד, הוא היה למעלה מן המקום ולמעלה מן הזמן, פשוט כפשוטו, זה הפשט שבנ"א כולו שקוע בלימוד עם כל הכוחות וכל הרצונות, הכל משועבד לתורה. ובודאי שכדי להגיע לזה נדרש הרבה שנות עמל.

חינוך הילדים לאהבת תורה

וזה דברים שהיום הדור שלנו כ"כ רחוק מכל המושג הזה! ההבדל בין דורות הראשונים לדורות האחרונים הוא גדול מאד. פעם, לפני מלחמת העולם הראשונה, כבר בעריסה ילד גדל על תורה, כל הזמן הכניסו בראש תורה ו'שכר ועונש', מהרגע שהוא נולד כשהילד היה בוכה והאמא היתה שרה לו בעריסה - היא היתה שרה על תורה, על גדלות התורה, על הנאת התורה, ככה ילד גדל.

כמדומני שמספרים שראש הישיבה אמר פעם - זה מראה איזה עולם היה - שכל החיים הוא לא איחר רק פ"א זמן קריאת שמע, והפעם הזאת היתה כמדומני בגיל שמונה, שיום א' חזרו משמחה מאד מאוחר, ואמא שלו לא העירה אותו בזמן קרי"ש, אז הוא ישב ובכה כל היום, ועל אף שהיה אונס גמור! מה הפשט בזה, לכאורה זה לא בא רק מעמל עצמי, אלא הפשט שאמא שלו החדירה לו מה זה מצוה ומה זה תורה, איך צריך להצטער כשמפסידים מצוה, כך מסתבר, כי מה כבר ילד בגיל שמונה יכול להשיג מעצמו.

ראש הישיבה סיפר, שבמלחמת העולם הראשונה הוא חזר הביתה, ואמא שלו אמרה שישע מיד מהבית, כאן כולם מתקלקלים, ואפילו שנסיעה למקום אחר היתה ממש סכנת נפשות. ושמעתי ממנו שהוא ישב שלוש שנים בבית כנסת ולמד יומם ולילה, לא ידע מכל המלחמה שום דבר, המקום היחידי שיצא היה ביום שישי למרחץ. ובודאי שחלק גדול מכל זה בא מכל האווירה שהיתה אז, ואילו היום בדור שלנו עם מה גדלים... ולכן כמעט שלא שייך להגיע לכל הדברים האלה.

ריחוק מ'עולם הזה'

מה שאני רוצה לומר, שפעם יהודים ידעו שהתכלית של החיים זה עולם הבא, ויהודי שנהנה מהעולם הזה - זה על חשבון עולם הבא, ואפילו יהודי שלא ידע ללמוד - ידע לפחות שלא ליהנות מהעוה"ז, את זה ידע כל אחד בליטא, ואפילו נשים ידעו מזה, שהנאה מהעוה"ז זה דבר שמרחיק מעולם הבא, ומה זה ליהנות סתם מהעולם הזה?! וכי בשביל זה בנ"א נברא?! הרי אדם נברא בשביל עולם הבא! ועולם הזה ועולם הבא הם צרות זה לזה! וכמו שכתוב בחז"ל (עי' תנ"א רבה פכ"ו) 'עד שיתפלל אדם שיכנסו דברי תורה בתוך מעיו, יתפלל שלא יכנסו אכילה ושתייה בתוך מעיו', ז"א שהדבקות ל'עולם הזה' מרחיק את האדם מתורה ומקרבת אלוקים, הגוף מתגשם ואדם מאבד את הכל.

את זה כל אחד ידע, מסופר ע"ז דברים נוראים, ומה שאני עוד זכיתי לראות אצל אלו מהדורות שעברו, כמה היה מאוס בעיניהם העולם הזה! והיום רחמנא ליצלן ההשפעה של בקשת 'עולם הזה' גדולה מאד, וזה מרחיק מתורה, מדבקות בתורה ומעמל התורה ומכל המעלות.

'ישב לו והיה בוכה' - שאני מבקש ללמוד תורה'

נראה מש"כ בפרקי דר"א (פ"א), שזה בעצם הדברים האלו, 'מעשה ברבי אליעזר בן הורקנוס, שהיו לאביו חורשים והיו חורשים ע"ג המענה, והוא היה חורש בטרשים, ישב לו והיה בוכה. אמר לו אביו מפני מה אתה בוכה, שמא מצטער אתה שאתה חורש בטרשים, עכשיו אתה חורש ע"ג המענה. ישב לו ע"ג המענה והיה בוכה, אמר לו מפני מה אתה בוכה, שמא מצטער אתה שאתה חורש ע"ג המענה, אמר לו לאו, ולמה אתה בוכה, אמר לו שאני מבקש ללמוד תורה'.

כנראה הביאור הוא, הקב"ה שולח לכל אחד מפעם לפעם איזו התעוררות, שזה בעצם 'בת קול' מן השמים לבנ"א, 'עוררו ישנים משנתכם', רק רוב בני אדם אפילו שיש להם התעוררות הם הולכים אח"כ ועוסקים בדברים שמשכיחים מהם את ההתעוררות הזאת,

וכך הכל הולך לאיבוד, 'איזהו שוטה המאבד מה שנותנים לו', זה כמעט אצל כל בנ"א. פעם שמעתי ע"ז מהמשגיח זכרוננו לברכה דברים נפלאים מאד.

ואלו שזכו להיות גדולי עולם - הם אותם שלקחו את הרגע של התעוררות ושמרו את הרגע הזה ואחזו בו בכל תוקף, ועם הרגע הזה הם הלכו כל החיים! וזה מה שכתוב כאן בפרקי דר"א, הוא היה באמצע החרישה, והתעורר לו חשקת התורה, שרוצה ללמוד תורה, מה יצא ממנו בתור חורש במחרישה?! והוא לא איבד את ההתעוררות הזאת.

אומרים שהמשגיח זכרוננו לברכה כשהיה בחור, אבא שלו שלח אותו לעזור בפרנסה, בפולין זה היה מאד מצוי, והוא שלח אותו למכור פרחים כמדומני, חלק מהיום היה יושב ולומד אבל הוא גם מכר פרחים, ופעם אחת הלך למרחץ ביום שישי וגנבו ממנו את כל הכסף שהרוויח, אז הוא נעמד רגע ואמר לעצמו: אם זה העולם הזה, שברגע אחד אפשר לגנוב הכל, כזה עוה"ז אני לא צריך!... והוא התעורר ונסע מהבית והלך ללמוד תורה, אח"כ בא לראדין ושמע שם שיחה אחת מרבי ירוחם, והברען הזה בער בו כל החיים!

עכ"פ, התעורר לרבי אליעזר חשקת התורה, צריך ללמוד תורה! 'אמר לו והלא בן עשרים ושמונה שנים אתה, ואתה מבקש ללמוד תורה', אבא שלו רצה לייאש אותו, איזה סיכוי יש לך להצליח, חבל על הזמן שלך, 'אלא קח לך אשה ותוליד לך בנים ואתה מוליכן לבית הספר', תמצא איך למלאות את רצונך, שיהיה לך תורה ע"י הילדים שלך.

אבל הוא לא נתן לעצמו להירגע, 'עשה שתי שבתות ולא טעם כלום, עד שנגלה לו אליהו זכור לטוב, ואמר לו בן הורקנוס למה אתה בוכה', כתוב כאן בחז"ל יסוד, שאם בנ"א באמת בוכה מעומק הלב - הקב"ה שולח לו דרכים איך למלאות את רצונו. כמובן שזה אחרי בכי אמיתי של שבועיים ברציפות, שכל הזמן בכה שרוצה ללמוד תורה, ואז התגלה לו אליהו, [יכול להיות שהוא אפילו לא ידע שזה אליהו הנביא, רק חז"ל ידעו שאלהו בא אליו].

'אמר לו מפני שאני מבקש ללמוד תורה, אמר לו אם אתה מבקש ללמוד תורה, עלה לירושלים אצל רבן יוחנן בן זכאי, עמד והלך אצל ריב"ז, ישב לו והיה בוכה, אמר לו מפני מה אתה בוכה, אמר לו מפני שאני מבקש ללמוד תורה, אמר לו בן מי אתה ולא הגיד לו, אמר לו מימך לא למדת קריאת שמע ולא תפילה ולא ברכת המזון, אמר לו לאו, נורא ואיום, אני לא יודע מה הפשט בחז"ל, כנראה שעד אז לא היה לו חשק ללמוד והוא לא ידע כלום.

'אמר לו עמוד ואלמדך שלשתן, ישב והיה בוכה, אמר לו בני מפני מה אתה בוכה, אמר

לו שאני מבקש ללמוד תורה, והיה אומר לו שתי הלכות כל ימי השבוע, והיה חוזר עליהן ומדבקן, על אותם שתי הלכות הוא היה חוזר עליהם בכזה עמל ובכזה גישמאק עד שהם נהיו חלק מעצמותו!

'עשה שמונה ימים ולא טעם כלום, עד שעלה ריח פיו לפני רבן יוחנן בן זכאי והעמידו מלפניו, ישב והיה בוכה, אמר לו מפני מה אתה בוכה, אמר לו מפני שהעמדתי מלפניך, והמדרש מאריך עוד.

'והיה רבי אליעזר יושב ודורש - ואין אדם יודע אם יום ואם לילה'

אני רק רוצה להראות לכם מה שהיה בסוף, 'אמרו בניו של הורקנוס לאביהם, עלה לירושלים ונדה את בנך אליעזר מנכסיך', בחור שבורח מהבית ורץ לשיבה - מה הוא כבר יצליח... 'ועלה לירושלים לנדותו, מצא שם יום טוב לרבן יוחנן בן זכאי, והיו כל גדולי המדינה סועדים אצלו, בן ציצית הכסת ונקדימון בן גוריון ובן כלבא שבוע' וכו', יש כאן אריכות בפרקי דר"א, רבי יוחנן ביקש מרבי אליעזר לדרוש, 'והיה רבי אליעזר יושב ודורש ופניו מאירות כאור החמה, וקרנותיו יוצאות כקרנותיו של משה, ואין אדם יודע אם יום ואם לילה', תראו לאיזה דרגות הוא הגיע תוך זמן קצר!

'ואין אדם יודע אם יום ואם לילה', כתוב כאן שבנ"א יכול להגיע ולהתעלות לכזה גישמאק בתורה, הוא משרה כזאת אווירה של דבקות בה', כזה שמחת התורה, בכוח התורה לשמח את האדם ולהוציא אותו לגמרי מהעולם הזה, עד שהוא לא יודע אם יום או לילה! רבי אליעזר העלה אותם לעולמות חדשים לגמרי! [כמובן שתוך זמן קצר הם חזרו לדעת אם יום או לילה, חזרו לעניינים שלהם... אבל בשעת מעשה הם התעלו כל כך].

'לא ביקשתי לפני הקב"ה אלא תורה בלבד'

נראה עוד מה שכתוב בסוף, וזה בעיקר מה שאני רוצה לומר. 'אמר הורקנוס, בני לא באתי אלא לנדותך מנכסי, ועתה שבאתי לראותך וראיתי כל השבח הזה, הרי אחיך מנודים מהם, והם נתונים לך במתנה. אמר לו, והרי איני שוה כאחד מהם, אילו קרקעות ביקשתי מלפני הקב"ה היה לפניו ליתן לי, שנא' לה' הארץ ומלואה תבל ויושבי בה, ואילו כסף וזהב ביקשתי היה נותן לי, שנא' לי הכסף ולי הזהב נאום ה' צבקות, אלא לא ביקשתי לפני הקב"ה אלא תורה בלבד, שנא' על כן כל פקודי כל ישרתי כל אורח שקר שנאתי'.

בנ"א שזוכה להרגיש את הגישמאק של תורה, הוא מואס בכל תענוגי עולם הזה, זה בעיניו מאוס ונמאס, וזאת מכיון שההנאה מתורה ומצוות היא הנאה לאין ערוך מכל ענייני עולם הזה! וזה מה שרבי אליעזר אמר לו, אני יודע שאם הייתי מבקש הייתי נענה בכל

הדברים, יכולתי לפעול הכל בכוח התפילה, אבל אני לא מחפש שום דבר אחר, אני מחפש רק תורה בלבד! ורק כך שייך לזכות לתורה!

ואולי יש כאלו שחושבים שאחד שלומד תורה מתוך הדחק הוא מסכן, רחמנות עליו... אבל האמת היא שמי שזוכה ללמוד תורה באמת, הוא רואה את עולמו בחייו, שמחת החיים שלו ושמחת התורה שלו זה למעלה מכל תענוגות עולם הזה! וזה ראו אצל ראש הישיבה, שמתיקות התורה היא למעלה מכל תענוגי עולם הזה, הוא לא פעם התבטא ביטויים מופלאים, אחרי שעמל ועמל ובסוף התגלה לו תירוקן, איזה שמחה ראו עליו! הוא אמר: תאמינו לי, שגם אם הייתי מרוויח מיליון לא הייתי כ"כ שמח. זה באמת היתה שמחה אמיתית שא"א לתאר.

אנחנו צריכים לדעת שיש סוד בתורה. הקב"ה 'נעל' את התורה, שרק ע"י עמל אפשר לפתוח! 'יגעת ומצאת תאמין, לא יגעת ומצאת אל תאמין' (מגילה ו:), והבית הלוי (פר' יתרו) אומר שאין בזה שום הגבלה, אם לשמה או שלא לשמה, אם בנ"א יגע בתורה באיזה דרגה שהוא, מגלים לו את פנימיות הבנת התורה! אחרת, הרי כתוב בחז"ל 'יגעת ולא מצאת אל תאמין', והרי אולי היה טענות עליו באיזה עבירה וכדומה ולכן הוא לא מבין, אלא רואים בחז"ל שאין כזה דבר! אם אדם עמל בתורה - אין שום דבר שימנע ממנו להשיג את התורה, שום עבירה לא יכולה למנוע את פתיחת השערים של פנימיות הבנת התורה, וכפי העמל שהוא משקיע - כך מתגלה לו טעמי התורה, ואם בנ"א זוכה לעמול בכל כוחותיו עד קצה האחרון - מתגלים לו בתורה דברים נפלאים עד מאד, 'טוב לי תורת פך מאלפי זהב וכסף'.

'ואז דעתו ושכלו היא דעת תורה ממש'

דבר נוסף שראו אצלו כסדר, שהכל זה תורה! גם בכל ענייני העולם, הכל היה נחתך אצלו עפ"י תורה, לפי ההלכה, יותר מתורה לא היה שום דבר בעולם.

נראה דברים שראה"י בעצמו כתב (הקדמה לאבי עזרי נזיקין), כתוב בפסו' 'אם תבקשנה ככסף וכמטמונים תחפשנה אז תבין יראת ה' ודעת אלוקים תמצא', 'אם תבקשנה ככסף' - אנשים שאוהבים כסף יכולים לעבוד גם שש עשרה ושבע עשרה שעות ביום, ומאידך על מטמונים לא שייך לעבוד, זה דבר שמוצאים אותו, יש רק היכי תימצי אחד לזה, שאומרים לבנ"א שבמקום הזה יש מטמון, ואם ימצא אותו הוא יכול להתעשר ברגע אחד עושר גדול, ואז הוא משקיע את כל הכוחות שלו עד קצה האחרון כדי להשיג את המטמון, ואותו הדבר צריך להיות בתורה, צריך לבקש באופן תמידי ככסף, אבל צריך גם צריך לחפש כמו

מטמון, בכל מקום בתורה יש מטמון, ואם יגעים - מוצאים אותו, ולזה צריך להשקיע כוחות מיוחדים.

ובהמשך דבריו אומר 'אבל התנאי הקודם לכל זה הוא רק אחרי עמלו ויגיעתו בתורה ככל הצורך, עד כמה שיש בשכלו להגיע, בלי שום נגיעה ונטייה כל שהוא, ויהיה שכלו זך ונקי וטהור, אזי שכלו הוא שכל מופשט, וזהו שקראוהו התפשטות הגשמיות, ואז דעתו ושכלו היא דעת תורה ממש', בנ"א יכול לזכות שדעתו תהיה 'דעת תורה' ממש!

היה פעם בבני ברק אחד ששאל את הסטייפלר שאלה בהלכה באיזה סוגיא, אז הסטייפלר אמר לו, שכבר עשרים וחמש שנה הוא לא עסק בענין הזה, והוא לא יכול להגיד לו הלכה, שילך לראש הישיבה וישאל אותו. אז הוא אומר לסטייפלר: סביר להניח שגם ראה"י לא התעסק עשרים וחמש שנה בענין הזה, אז מה הוא יידע יותר?! זה היה ענין צדדי מאד. אמר לו הסטייפלר: תדע לך, ראה"י הגיע לדרגה ששכלו זה 'שכל התורה' - כמו שהוא כותב כאן - וממילא מה שהוא יאמר לך, אפילו בלי לזכור את הגמ', אתה יכול לסמוך עליו!

זה מה שכתוב כאן, 'ואז דעתו ושכלו היא דעת תורה ממש, וזהו מה שאמר שלמה המלך ע"ה אם תבקשנה ככסף וכמטמונים תחפשנה, שזהו השיעור של היגיעה והעמל בתורה בתמידות ובמרץ בלי שום הפסק, אז תבין יראת ה' ודעת אלוקים תמצא'.

ונקרא עוד מדבריו, מפליא פלאות, הוא מביא את ההקדמה של הבעל המאור, אה, כמה מתיקות יש בהקדמה הזאת.

'במקומות רבים בכתוב נקראת הנפש החיה - הנשמה - 'כבוד', כדכתיב לכן שמח לבי ויגל כבודי - זה עולה על הנשמה - וכתוב עורה כבודי, וכתוב למען יזמרך כבוד', נורא ואיום מה שהבעל המאור כותב, למה זה התואר לנשמה, 'כי הבורא אצלה על האדם מכסא כבודו, ובה נתן עליו מהודו, והוא העצם הנכסף אל יסודו'. ז"א כך, כל דבר שואף להגיע למקורו, והנשמה שואפת להידבק בכסא הכבוד, להגיע למקומה, ולכן הנשמה נקראת כבוד, מכיון שהיא כל הזמן שואפת להידבק בכסא הכבוד.

ואם בנ"א מגיע לזה, 'אז יגלה אליו סודו, בדרשו הצדק בעודו, ובבקשו הנכון בכל לבבו ובכל מאודו, ובחפשו האמת כאשר תשיג ידו, כדכתיב אם תבקשנה ככסף וכמטמונים תחפשנה אז תבין יראת ה' ודעת אלוקים תמצא'.

ובהמשך דבריו הוא כאילו מצטדק, איך הולך לעשות השגות על הרי"ף, הוא היה אז אברך צעיר, והוא כותב כך: 'ויש אשר יגבר החשק הזה על לבו, עד שיראה כיוצא מדרך

הצניעות והמוסר, בהסירו מסוה הבושה מעל פניו לבחון האמת, כענין שנאמר ואדברה בעדותיך נגד מלכים ולא אבוש, ויש רמז לדבר הזה במסוה שהיה משה מסיר מעל פניו בבואו לדבר עם אדוניו וכו', ועל הענין הזה היו מרבותינו החסידים והקדושים ז"ל, כאותה שאמר רבינו הקדוש ילדות היתה בי והעזתי פני בנתן הבבלי, אע"פ שהיה ידוע במידת הענוה' וכו', עכ"ד הבעה"מ.

'וזה כמו שנתבאר, אחרי שהשלים כל חוקי היגיעה והעמילות שבכוח האדם ועד שיד שכלו מגעת, אזי באה הארת כבודו ית' ויגלה עליו סודו', וזה בעצם מה שהראב"ד כותב בכמה מקומות שבבית מדרשו הופיעה רוח הקודש, אחרי העמל והיגיעה 'אזי באה הארת כבודו ית' ויגלה אליו סודו, והיא גופה תורה, אחרי שקיים ועשה כל המ"ח דברים שהתורה נקנית בהם'.

זה די והותר בשבילנו... צריך לדעת שאמנם להגיע לדרגות האלה זה לא פשוט, אבל כל שלב קטן שבנ"א עולה, יותר בעמל התורה, יותר בדבקות התורה, יותר בהתבטלות לתורה, כל שלב קטן זה עולמות שלמים! ודאי שלזכות לשלמות זו דרגה גבוהה מאד, עד שיהיה אפשר להגיד עליו 'ושכלו הוא דעת תורה ממש', זה דרגה עליונה שהשכל מופשט מגשמיות ומנגיעות וכולו דבוק בתורה, שאז השכל שלו זה שכל התורה.

החזון איש זכרוננו לברכה התבטא פעם על עצמו, שהוא זכה לשכל התורה! היה פעם א' שאמר לחזו"א על הסוגיא בריש אלו מציאות, קב בארבע אמות וכו', ש'נס' שיש ע"ז גמרא שמסתפקת בזה, אחרת כבר היה בס' חזון איש 'ונראה'... אז החזו"א אמר לו: לא, היה בחזו"א 'וצריך עיון'!... הוא היה בטוח שאם הגמ' נשארת בתיקו - הוא היה גם נשאר ב'צריך עיון'.

זה מה שזכינו עוד לראות, ובאמת כאן המקום לדבר ע"ז, זכותו קיימת כאן, כשראש הישיבה (שליט"א) הוא הוא ההולך בדרך הזאת, להשיג את פנימיות התורה ע"י עמל מופלא, ובאמת זכה ג"כ לדרגות מופלאות מאד, כמעט מיחידי הדור ממש. שהקב"ה יעזור שנתחזק גם אנחנו להשיג קצת, ושהזכות שלו תעזור לנו להיות יותר דבוקים בתורה ולעלות בתורה ולזכות לדעת תורה.

בדרך התורה

המשך ההליכה בדרכו של ראש הישיבה

כולם אומרים שראש הישיבה זכרונו לברכה נפטר לפני חמש עשרה שנה, אבל באמת אצלנו, מי שהיה אצלו והיה קשור אליו, הוא בכלל לא נפטר... הוא עומד כל הזמן לנגד עיננו. נכון שבציבור הרחב ישנה מגמה מסוימת להיפך, תיכף נבאר אותה, אבל אצלנו ראש הישיבה חי וקיים איתנו. מי שלא ראה את זה ולא חש את זה, קשה להסביר לו את זה.

ראש הישיבה זצ"ל לא היה רק 'ראש ישיבה' בלימוד, הוא היה 'ראש ישיבה' בכל דרך החיים, בכל אורחות החיים, בכל דבר הוא בנה, לא היה דבר שלא סלל והנחיל דרך. ראש הישיבה קיבץ וליקט מכל אלו שקדמו לפניו, ובעיקר תמיד היה מרגיש שממשיך את החפץ חיים זצ"ל, וכך ליקט וסידר משנה ערוכה בכל אורחות החיים.

ואלו שרוצים להמשיך בדרכו, ראה"י 'חי' אצלם!... הם רואים אותו וחשים אותו, מה רצה בזה ומה רצה בזה, ומשתדלים כמה שאפשר להמשיך את דרכו. וזה בעיקר מה שאנחנו צריכים לדעת. כמובן שהיום ישנה מגמה להשכיח הרבה מהדרכים שהוא סלל, והיום אנחנו מועטים שחיים בדרכו, אבל זה המשך דרכו ולא שום דרך חדשה.

עבודת המוסר - שבירת המידות

ואקדים סיפור אחד, לבאר מה הענין כאן. פעם הייתי אצל המשגיח זצ"ל, ובאמצע שהייתי נכנס הגאון רבי אברהם יפהן, שהיה חתן של הסבא מנובהרדוק, כמובן שאני יצאתי מהחדר, ולאחר שיצא נכנסתי שוב, הייתי צריך לשמוע איזה תשובה מהמשגיח, ואז המשגיח אומר לי: 'נובהרדוק' זה היה דבר לשענתו, היום אין לזה מקום, עוד מעט יהיה גם אחרי 'קלם'... זה היה לשונו.

וברצוני להסביר מה הפשט 'עוד מעט יהיה אחרי קלם', היה פעם נוספת שהמשגיח דיבר איתי ע"ז שיחה ארוכה, ואני קצת רוצה להסביר לכם, מי היה המשגיח, ומה היה קלם, ומה זה המוסר. אין מסתמא היום כמעט מי שיכול לצייר את זה.

המשגיח זכרוננו לברכה היה אדם, (אני לא יודע אם אפשר לקרוא לו בכלל 'אדם'), שחי כל רגע מהחיים עם חשבון, לא היה לו היסח הדעת כחוט השערה, מתחילת החיים ועד סוף החיים, כל מעשה היה בהתבוננות, כל מעשה היה בישוב הדעת, כל מעשה היה מתוך שבירת המידות. כל דבר שהוא הכניס לפה היה בחשבון.

סדר היום של המשגיח היה, הוא קם לפנות בוקר, ואחרי התפילה בישיבה היה עולה לחדר שלו וטועם משהו, והפעם הראשונה שבכלל התיישב לאכול היה בערך ברבע לארבע, ולפעמים יותר מאוחר. מי שזוכר, בתחילת הסדר בצהריים המשגיח היה עוד מסתובב בישיבה, ואח"כ היה יורד, וזה הפעם הראשונה שאכל.

ותמיד המשגיח היה משער קודם כמה צריך לאכול לבריאות גופו, ולא היה מושג להוסיף משהו, וזכורני לעת זקנותו שהיה בחולשה גדולה, ולפעמים הרגיש שמוכרח לאכול עוד משהו, אבל היה לו ספק אם חייב שוב בברכה, הוא הרי לא חשב ע"ז, ושלח לשאול את הסטייפלר, אני לא זוכר את התשובה שענה, רק אח"כ הסטייפלר אמר לשליח שיאמר למשגיח שלעת זקנה כבר חלשים וצריך לאכול קצת יותר.

ומאז המשגיח אכן הוסיף איזה משהו בבוקר, תמיד הוא אכל משהו בבוקר כדי שלא יהיה 'כזורק אבן לחמת', צריך טעים מידי בצפרא, ואחרי שהסטייפלר אמר, היה טועם בבוקר 'שני משהו'...

ראש הישיבה זצ"ל אמר פעם על המשגיח זצ"ל, שגם לפני מאתיים שנה הוא היה חידוש! שאל אותו משהו, היתכן?! מי שהיה רגיל אצל ראש הישיבה, כשהיה מדבר על החפץ חיים, זה היה אין לשער ולתאר, הוא פעם התבטא בכזה התפעלות שהוא בכלל לא יכול לצייר אדם יותר גדול מהח"ח, נורא ואיום. אז ההוא שאל, אם ראה"י אומר שהמשגיח היה חידוש לפני מאתיים שנה, הרי היה החפץ חיים?! ענה לו ראה"י: לכל עובד ה' יש ייחוד מסוים במה הוא מצטיין, והמשגיח הוא מיוחד בשבירת המידות, ובזה הוא היה חידוש גם לפני מאתיים שנה.

וצריך להוסיף כאן, אולי לאחרים שלא הכירו אותו המשגיח היה נראה אדם קפדן, שחסר לו שמחת חיים... אבל למי שהכיר אותו, הוא היה אב הרחמן, מלא חמלה ואהבה לכל בחור, אי אפשר לתאר את האהבה שהיתה לו לכל אחד, ואת השמחה שהיתה לו.

תמיד כשנכנסתי אליו הרגשתי שכולו מלא שמחה. ודאי שתמיד הוא היה דרוך, המחשבה היתה מרוכזת עשרים וארבע שעות ביום, אז מבחוץ לא היה נראה עליו שמחה,

אבל תמיד הוא היה שמח בתכלית השמחה! ומאד נהניתי ששמעתי שכשהמשגיח נפטר התבטא ראש הישיבה: לא הכרתי כזה אדם שמח בחייו!...

כעת ברצוני להמשיך ולומר עוד. המשגיח זכרוננו לברכה פעם אמר לי, אני אומר בערך את הלשון שאמר לי, לך תעשה 'משאל' בישיבה, ותראה אם בכל הישיבה מישוהו רוצה להיות כמוני, אני אומר לך שלא רוצים להיות עובד ה' כזה, מקסימום רוצים להיות כמו ראשי הישיבה, לחיות עם כבוד... כך זה נראה להם. וממילא, אמר המשגיח, אתה מבין לבד כמה השפעה כבר אפשר לקבל ממני אם לא רוצים להיות כמוני... וזה פשוט כך, מי רוצה לחיות בכזה משטר...

וזה בעצם היה קלם, 'קלם' זה היה משטר עשרים וארבע שעות ביום. ומי שהכיר, אותו הדבר כדמותו וכצלמו היה רבי אל'ה, וכך אותו הדבר כדמותו וכצלמו היה הרב דסלר, הם היו יהודים שחיו עשרים וארבע שעות עם חשבון הנפש ועם משטר על כל תנועה, והיום לדאבונינו מאד רחוקים מזה.

צורת עסק התורה

נראה את דברי הט"ז (סי' מז), שמדבר כאן על חורבן הבית על 'שלא ברכו בתורה תחילה', ומבאר כך 'ועל השנית דהיינו סילוק התורה, לפי שלא הלכו בה, שהתורה אינה מתקיימת אלא במי שממית עצמו עליה, דהיינו שעוסק בפלפול ומשא ומתן של תורה, כמש"כ על בחוקותי תלכו, ע"מ שתהיו עמלים בתורה, משא"כ באותם שלומדים דברי תורה מתוך עונג ואינם יגעים בה, אין התורה מתקיימת אצלם, ע"כ אמר 'ולא הלכו בה', ר"ל שלא עסקו בהלכות התורה דרך מו"מ של פלפול המתייחס להליכה. וזהו שלא ברכו בתורה תחילה, כי הברכה היא לעסוק בדברי תורה דרך טורח דוקא'. כתוב כאן בט"ז שהברכה היא לא על לימוד תורה, אלא על עיון התורה, על פלפול התורה ועמל התורה.

ולמותר להאריך בזה, מסתמא הוא היה בבחינת 'שיירי כנסת הגדולה' בענין הזה, שלא פסק ממשנתו, במשך שישים ושנים שנה היה מופקע מכל חיזו דהאי עלמא, שום דבר חוץ מתורה הוא לא ידע ולא עסק ולא שמע, אבל הוא לא סתם למד תורה, הוא היה מרוכז בכל החושים ובכל הכוחות, לא ניתן לתאר.

לפעמים היה אפשר לראות איך שהיה נשכב לישון ומכבה את החשמל בשתים בלילה, וכנראה שהיתה לו קושיא שלא נתנה לו מנוח, אז אחרי עשר דק' נדלק החשמל, ושוב ישב על יד השולחן וחשב. וכך המחשבה שלו היתה כל הזמן בתורה, במשך שנים 'יום ולילה לא ישבותו', ממש כפשוטו.

כמה חביבות התורה היתה לו! לא ניתן לתאר, והוא הראה כמה חביבה לו התורה. לפעמים היה מתבטא בכל מיני לשונות של חביבות התורה, כמו שהאור החיים הק' אומר שאילו היו בנ"א יודעים את נועם מתיקות התורה היו משתגעים אחריה, את זה ראו אצלו בחוש!

ובנוסף, הרי גם בתורה יש הרבה דרגות, התורה היא תורת ה', ואם בנ"א זוכה להרגיש שלומד תורת ה', תורה מן השמים, הקב"ה נתן לנו את התורה, לא רק להבין את זה בשכל אלא באמת להרגיש זאת, איזה אושר היה צריך להרגיש! וזה מה שהיה אצלו. מי שראה ומי ששמע ומי שחש את האמונה שלו, אי אפשר לשער ולתאר, הוא כל הזמן דיבר על אמונה.

עד כדי שראש הישיבה מביא בספר (אבי עזרי' הל' תשובה פ"ה ה"ה), ששאל פעם את הבריסקר רב, מה זה 'אמונה'? הרי כל ילד צריך להבין שיש בורא עולם, ואם הוא לא מבין - הוא שוטה, וכי צריך להגיע ל'אמונה'? כשרואים כזה עולם, וכי לא רואים בחוש שיש בורא לעולם? והרי אמונה זה מה שבנ"א מאמין ולא משיג, זה למעלה מהשגה, אבל אם הוא משיג ורואה וחס מה שייך לקרוא לזה 'אמונה'? וכמו שראו אצלו. והבריסקר רב אמר לו שכבר שאל זאת את אביו - רבי חיים מבריסק, ורבי חיים ענה שתמיד יש חלק שהוא למעלה מן השכל, וע"ז הולך האמונה!

אספר מה ששמעתי מפיו, תשמעו איך שהסתכל על תורה ועל גדולי התורה, אה, ראה"י פעם בא לנחם אחד שנפטר לו בן צעיר, והתנחומים שלו היה הסיפור הזה, הוא אמר אז גם את השמות, שאותם אני לא זוכר.

ראש הישיבה סיפר כך: בליטא היו הרבה עיירות שהיו שני רבנים, כך היה מקדמת דנא, לא ידעו את הטעם ברור, אבל זה היה מסורת שיש שני רבנים, (אם כי בהרבה קהילות זה גרם למחלוקות נוראות...), ובוולאז'ין ג"כ היה את רבי חיים וולאז'ינר והיה עוד רב, יום אחד שולח רבי חיים את השמש שלו לרב השני, שיאמר לו שיש עיירה מסויימת שהרב שם נפטר, שילך ויהיה שם רב. הרבנית של אותו רב שמעה ואמרה: מה זה, אתה כעת רב בוולאז'ין, ורבי חיים שולח אותך לאיזה עיירה קטנה... אמר לה הרב: רבי חיים וולאז'ינר זה 'בלתי לה' לבדו, ואם הוא אומר ללכת - צריך ללכת! ורבי חיים לא אמר אפילו לשאול אם רוצים אותי שם, הוא אמר ללכת, אז אותו רב לקח עגלה עם כל המטלטלים שלו ונסע לשם,

ואמר להם שרבי חיים וולאז'נר אמר לי להיות כאן רב... כנראה שאנשי העיירה הזאת ידעו מי זה רבי חיים וולאז'נר, ועל המקום הכתירו אותו לרב.

וראה"י סיפר הלאה. לרבי איצלה וולאז'נר, בנו של רבי חיים, נפטר ילד שהיה עילוי גדול, והוא לא היה יכול לקבל תנחומים, ופ"א כשבא לאביו, אמר לו רבי חיים: מה אתה מיילל כ"כ הרבה, הלואי שהרב ההוא - שהזכרנו מקודם - כבר היה במצב שלך... לרב ההוא בכלל לא היה ילדים.

אחרי שנה נולד ילד לאותו רב, שכנראה ידע מה שרבי חיים וולאז'נר אמר, וכשהילד הגיע לגיל שהבן של רבי איצלה נפטר - הוא נהיה חולה מסוכן, ולרב היה ברור בהחלט, שהבן נולד בגלל שרבי חיים אמר שהלוואי שהרב ההוא יהיה במצב שלך, וממילא כעת יש דין בשמים אם זה 'כשגגה היוצאת לפני השליט', היות שאמר 'במצב שלך' - גם הילד הזה צריך למות, או שלא זה הפשט בדבריו, הרב האמין באמונה שלמה שזה כל הדין בשמים, בכלל לא דנים את הילד רק דנים מה הפשט בדברי רבי חיים וולאז'נר, אז הוא לקח תהילים ואמר כמה פרקים, והתחיל לטעון לפני בית דין של מעלה: לא לזה התכוון רבי חיים וולאז'נר... וכך כל הלילה, אמר כמה פרקי תהילים והמשיך הלאה להתווכח ולטעון לפני בית דין של מעלה, ובסוף קיבלו את טענותיו והילד נשאר לחיות!...

סיפרתי את זה כדי להראות לכם באיזה אמונה הם חיו, האמונה שלהם היתה חושית שאי אפשר לתאר! וממילא, אתם מבינים לבד, שבנ"א שחי בכזה אמונה, התורה שלו היא בכלל תורה אחרת, הוא חש 'תורה מן השמים', משהו אחר לגמרי.

אחד כזה כולו טהור, וממילא הפה טהור והמחשבה טהורה, כמדומני ראש הישיבה התבטא פעם, שהוא לא יודע מה זה מחשבות רעות! ודאי, הרי 'אין יצר הרע שולט אלא בלב פנוי מן החכמה' (רמב"ם סוף הל' איסור"ב), ואם כל הזמן הראש היה שקוע בתורה - ממילא טהרת המחשבה היתה עד קצה האחרון, וכשלומדים כך תורה, בכזה טהרת הלב, ובכזה ריחוק מעולם הזה, זה ממש 'מפיו דעת ותבונה'! הרי כל העולם הזה היה מאוס ונמאס בעיניו.

דרכו של ראש הישיבה

וכאן ברצוני להמשיך, כמו שהמשגיח אמר על קלם, היום אלה שרוצים לשכוח את ראש הישיבה, כבר לא רוצים ללמוד בכזאת רצינות, ולא בכזה עמל, ולא בכזה קדושה, ולא בכזה ריחוק מעולם הזה, רוצים 'לחיות'... וממילא הדבר הכי נוח - זה לשכוח את ראש

הישיבה... מי שזוכר את ראש הישיבה, זה לא נותן לו מנוחה! אמר לי פעם בת"א א' שלמד אצל המשגיח בקלצק, וכבר די התרחק: אבל את ה'עולם הזה' הוא הוציא לי!...

אצל ראש הישיבה ראו מה זה עמל התורה, מה זה יגיעת התורה, מה זה דבקות בתורה, מה זה שמחת התורה, והיום הרבה רוצים לשכוח את זה... רוצים לחיות 'עולם הזה', לכן גם אחרי זמן קצר הם מרגישים שכבר אי אפשר לחיות מתוך הדחק, צריך לצאת ולחפש עוד 'הכנסות', כל מיני שטויות... וזאת בזמן שכל משנתו של ראש הישיבה היתה שלא להסתכל על כל זה. זה היה עולם אחר לגמרי.

כשבאו לשאול אותו על מקומות עבודה לנשים - אני מדבר על זה מפני שזה דבר שצריך חיזוק - הוא בדק מכל צד ושמר מכל משמר, אם ח"ו א"א קצת להתקלקל שם, וברגע שהיה חשש הכי קטן - הס מלהזכיר! מי שחי עם התורה וחי עם הרבש"ע, הוא מאמין שפרנסה זה ביד ה', ופרנסה לא באה מדברים שנגד התורה, זה לא חיוב ההשתדלות של האדם! הרי הקב"ה נותן פרנסה, רק שיש חובה על האדם לעשות השתדלות, אבל דבר שלא כשר בתכלית הכשרות - אין ע"ז חובת השתדלות, וממילא אסור לעשות את זה.

ומי מדבר על כל המכשירים, רדיו וכדומה, זה הלא צריך להיות 'טמא טמא יקרא'. ומי מדבר על דברים יותר גרועים, שמי שמסתכל במכשירים החדשים - מאבד את כל העולם הבא. בזמן קצר מאד הוא נהיה 'איש שדה' - איש עולם הזה.

מצבינו היום - עת מלחמה

וברצוני להגיד עוד דבר, זהו דבר יסודי מאד, ולכן אני רואה צורך לומר זאת. המשגיח זכרונו לברכה פעם דיבר שמוע"ס בכולל, והביא בשם החפץ חיים שאמר: היתה מלחמה עולמית ראשונה, ותהיה מלחמה עולמית שניה - שהמלחמה הראשונה תהיה משחק נגדה, ואחרי זה תהיה מלחמה עולמית שלישית - שהמלחמה השניה תהיה משחק נגדה, כך הוא אמר ששמע מתלמיד מוסמך ששמע מפיו של החפץ חיים.

לאחמ"כ שאלתי אותו, מה הפשט בדברים? תשמעו מה שאמר לי, הוא התפלל איך לא הבנתי את זה, הח"ח בכלל התכוון דבר אחר, 'מלחמת העולם הראשונה' פירושו מלחמת כוחות הטומאה וכוחות הקדושה, אמונה ואפיקורסות רח"ל, זה המלחמה הראשונה, והיא תהיה 'משל' על המלחמה של כוחות הקדושה וכוחות הטומאה שתהיה במלחמה השניה, וכך השניה לעומת השלישית, ביחס להפקרות והאפיקורסות וכל דבר האסור רח"ל שיהיה בעולם...

והוא התבטא אז - זה דברים שאנחנו מאד רחוקים מהם, אבל לפחות לראות את צורת החיים שלהם - הוא עשה תנועה עם היד ואמר לי: בהשתלשלות מעולם לעולם, גם יורים עם רובים!... ככה הוא תיאר את כל המלחמות. והוא המשיך הלאה: אתה חושב ש'תהיה' מלחמה עולמית שלישית?! הרי אנחנו כבר נמצאים בעיצומה של המלחמה!... אנחנו מתי מעט, אבל המלחמה היא נוראה, לגרור את כולם ל'עולם הזה', לגרור את כולם מהתורה.

בירור אחר בירור בעקבתא דמשיחא

נראה איך הרמב"ם מתאר את הזמן שלפני ביאת משיח, תראו איך שבקיצור מתאר את כל זה באגרת תימן, הוא שלח להם את האגרת כשרדפו שם את היהודים. 'ואין ספק להיות אלו חבלי משיח, שהיו החכמים מבקשים מהבורא שלא יהיו מצויים בהם, וגם הנביאים היו מרעידים בהעלותם אותם על רעיוניהם, כמו שאמר פלצות בעתתני וגו', וגם בספר הישר אמר הבורא אוי למי שיהיה מצוי באותו הזמן משומו קל'.

ואבאר יותר, תשמעו טוב. בסוף הברכות של בלעם כתוב 'אוי מי יחיה משומו קל', ומבואר בפרקי דר"א (פ"ל) שהאומה היחידה באומות העולם שיש בתוך שמה את שם ה' זה ישמעאל, וזה הכוונה 'משומו קל', ועל זה כתוב 'אוי מי יחיה משומו קל', מהאומה הזאת שיש בתוך שמה 'א-ל', זה הלשון של פרקי דר"א, ואחרי זה יש שם אריכות גדולה על מה שעתידין בני ישמעאל לעשות לבני ישראל באחרית הימים, הגלות האחרונה זה גלות של בני ישמעאל, וזה מה שהרמב"ם אומר בקיצור.

וממשיך הרמב"ם, תשמעו דברים נוראים. 'אבל מה שאמרת שדעת קצת בני אדם נעדרה ונתבלבלה ונעה לבבם והתחדש להם ספק ונתעלפה סברתם, וקצת לא סרו מאמונתם ולא נתעלפו ולא חרדו זה לזה, דבר זה כבר קדם ע"י דניאל ע"ה כמו שהודיענו הבורא, כי בהאריך לנו הימים בגלותנו ובבוא הצרות עלינו, יצאו רבים מן הדת ויתחדש להם ספק ויטעו, וסיבה זאת תהיה בראותם דלדולנו ותוקף יד מוננו והתגברותם עלינו, וקצתם לא יתחדש להם ספק ולא תתבלבל סברתם, שנא' יתבררו ויתלבנו ויצרפו רבים והרשיעו רשעים ולא יבינו כל רשעים והמשכילים יבינו', הזמן שלפני ביאת משיח זה זמן של בירור.

'והוסיף לבאר לנו שאפילו המשכילים ההמה והמבינים שעברו עליהם צרות ועמדו כנגדם ונשארו באמונתם בה' ובמשה עבדו, עדיין יעברו עליהם צרות קשות ורעות יותר מן הראשונות שעמדו כנגדם, עד שיתחדש להם ספק ויטעו ויתעו, עד שלא יתבאר להם כי אם מעט מזעיר, כמו שאמר ומן המשכילים יכשלו לצרוף בהם ולברר וללבן עד עת קץ כי עוד למועד', להישאר באמונה עד הסוף זה יהיה 'מעט מזעיר'!

זאת אומרת שעד ביאת משיח יעברו כל הזמן עוד בירור ועוד בירור ועוד נסיונות, זה לא חדש אצלנו, ובכל נסיון נופלים רבים, וכבר היום אנחנו מתי מעט, לא צריך עוד... אבל אם הרמב"ם אומר שעד ביאת משיח יהיה כל הזמן בירור אחר בירור, מי יודע מה עוד יעבור עלינו, ירחם ה'.

אנחנו צריכים לזכור ולהמשיך בדרכו! רק נראה את דברי התנא דבי אליהו (רבה פ"ד), שזה כ"כ מתאים לו, וכמו שראינו אצלו כסדר, 'וכן כל חכם מישאל שיש בו דבר תורה לאמיתו, ומתאנח על כבודו של הקב"ה ועל כבודו של ישראל כל ימיו, ומחמד ומתאוה ומצפה על כבוד ירושלים ועל בית המקדש ועל הישועה שתצמח בקרוב בימינו ועל כינוס גלויות, מיד שורה רוח הקודש בקרבו וכו', מכאן אמרו כל תלמיד חכם שעוסק בתורה בכל יום תמיד בשביל להרבות כבוד שמים, (הן בזמן והן בבין הזמנים, אין טיולים ואין את כל השטויות...), אינו צריך לא חרב ולא חנית ולא כל דבר שיהיה לו שומר, אלא הקב"ה משמרו בעצמו ומלאכי השרת עומדים סביב לו וחרב ביד כולם ומשמרים אותו, שנא' רוממות א-ל בגרונם וחרב פיפיות בידם' וכו', כך בן תורה צריך להרגיש!

שהקב"ה יעזור שנמשיך בדרך שהתווה לנו, ואז נזכה לעלות ולעלות.

לולי תורתך שעשועי

כבר עברו שמונה עשרה שנה. כל זמן שראש הישיבה חי, היה מי ששמר את התורה, מי שהמריץ ללמוד, מי שדחף. הוא היה 'מכה ואומר גדל', ראו את הדוגמא שלו, את העמל שלא ניתן לצייר, יום ולילה לא ישבותו, השקיעות שלו בלימוד היתה יום ולילה, עם כל החושים, עם כל המציאות שלו, הוא לא ראה ולא שמע כלום, זה היה מבהיל על הרעיון.

כמה אהבת תורה היתה לו! לפעמים היה מתבטא שהתירוצ הזה שוה אצלו מיליונים, זה לא היה סתם פתגם... אצל הבריסקר רב היו תירוצים שלא היה אומר לאף אחד לפני שאמר לראש הישיבה, וביאר את הסיבה, שהוא היחידי שידע לשמוח על סברא טובה, וחבל לו להגיד למישהו שלא יודע להעריך, ורק אחרי שאמר לראש הישיבה, והשמחה שלו היתה עד אין חקר וערך, אז יכול להגיד לאחרים.

זה היה עולם אחר לגמרי, קשה לצייר ולהמחיש את זה, זה לא היה תלוי אצלו אם יושב על יד הגמ' או לא, אלא 'בשבתך בביתך ובלכתך בדרך ובשכבך ובקומך', תמיד הראש היה מונח בתורה! מצב אחר לגמרי. כמה שאנחנו רחוקים מעמל התורה!

היה פעם ששאל קושיא בשיעור, ולמחרת בא לשיעור ושאל את הבחורים: יש לכם תירוצ? - אין לנו! ישנתם בלילה? - כן! אם כך, אני לא אומר לכם את התירוצ!... אם יכולתם לישון בלילה, אתם לא שווים לשמוע תירוצ, והוא אכן לא אמר. צריך שיהיה איכפת מהתורה, 'כי הם חיינו ואורך ימינו', זה מציאות החיים ממש כפשוטו.

ואחרי שזוכים לעמל גדול, אין לתאר את השמחה בתורה! אמרתי לכם פעם מהחזון איש זכרוננו לברכה שאמר לרבי אהרן כהן, שבנ"א שזוכה לנועם מתיקות התורה - כל תאוות עולם הזה כאין וכאפס בעיניו!

אם הייתי מספר לכם סיפורים, עד כמה הוא מסר את נפשו על כל קוצו של יו"ד, אה, אספר רק סיפור קטן, שתבינו להיכן בנ"א יכול להגיע. ראה"י סבל מנוזלים בגופו, והביאו לו כדורים לקחת, ולרופאים היה סתירה, לפי הכדורים לא היה צריך הגוף שלו להיות מלא נוזלים, זה היה תרתי דסתרי, אז הם החליטו שיש לו את המחלה רח"ל, ולכן הוא מלא מים

אפילו שלוקח כדורים. היו שבע רופאים כמדומני, רופא א' מחו"ל, וכולם היו בדעה אחת שצריך להתחיל טיפולים, וראש הישיבה שמע הכל.

קם רופא אחד, שאיני זוכר את שמו, ואמר שאמנם הסברות שאתם אומרים נכונות, זה תרתי דסתרי, אבל יש בדיקה אחת שאפשר לברר אם יש לו את המחלה או לא, וממילא אם אפשר לברר, למה להתחיל טיפול לפני שמבררים.

ישב רופא אחד, הסגן של פרופ' בנק, וחשב איך יכול להיות שלמרות הכדורים הגוף מלא נוזלים, עד שהוא אומר: תשמעו, ראה"י לא לקח את הכדורים, הוא זרק אותם החוצה... ובאמת בדקו וראו את כדורים מפוזרים בחצר... אז ירדו כל הקושיות.

שאל אותו הרופא, הרי אתה בר דעת, מה זה ללכת לזרוק כדורים מהחלון?!... אז ראה"י אמר לו ככה, תשמעו מה זה אהבת תורה, הכדורים האלה שמוציאים נוזלים, גורמים שצריך הרבה פעמים לצאת, וזה הפריע לי להתרכז בלימוד, אז אני לא יכול לקחת כאלו כדורים!... והפלא הוא שאפילו ששמע את כל הסיפורים מה שהולכים לעשות, לא דיבר מילה אחת. כדורים שמפריעים ללמוד לא בא בחשבון.

אח"כ אמר לו הרופא, כמדומני פרופ' בנק, הוא היה יותר 'מבין', אז הוא אמר לראש הישיבה, אני מבין אותך טוב, אבל את הכדורים האלה אפשר לקחת בכל שעות היממה, תבחר את השעה שפחות יפריע לך, אולי בבוקר לפני התפילה, אז זה לא כ"כ יפריע להתרכז בלימוד. לא צריך לקחת דוקא בבוקר אחרי האוכל, אפשר בכל שעות היממה, תחשוב באיזה שעה זה לא יפריע לך ללמוד. וכך הוה, מצאו את השעה שלא הפריע, והכל הסתדר. רק שתבינו, הוא מסר את נפשו! ולמה? כי זה הפריע לו קצת להתרכז בלימוד!

ודרך אגב, זה מסתמא הסיבה האמיתית, הסטייפלר זכרוננו לברכה היה כל גופו מלא נוזלים, אני הייתי פעם אצלו וזה היה 'חלום בלהות'... רק היה נס, נהיה לו חורים ברגלים, וכל הרצפה היה שלולית מהנוזלים של הגוף, משהו מבהיל על הרעיון, ראיתי בעינים שלי. מסתמא הפצעים שנפתחים זה מאד כואב, פצעים פתוחים גוררים חיידקים ודלקות. אבל אם לא היה חורים היה נחנק ח"ו, כל גופו היה מלא נוזלים, רק כיון שנהיו חורים, מעשה ניסים או שבאופן טבעי הגוף פועל זאת, הכל יצא החוצה.

ולמה הוא לא לקח כדורים? מסתמא אותה סיבה של רה"י, החזון איש כבר התווכח איתו על הענין הזה, בפשטות מה שהוא לא רצה לקחת מסתמא זאת היתה הסיבה, אלא שאף אחד לא ידע להתמסר אליו, ולהסביר שיש שעה מסויימת שפחות יפריע, ומאד היה

קשה לו ללכת בגלל זה, כל פסיעה היתה קשה לו, כולו היה מלא נזלים, כשעלה מדרגות הוא נשף לא יאומן כי יסופר.

פעם נכנס אליו אבי זצ"ל, הוא היה תלמיד שלו בחו"ל, ולכן לו היה קצת יחס אחר, ושאל את הסטייפלר איך הוא מרגיש? והסטייפלר אמר לו: מכף רגל ועד ראש כולי חתיכת ייסורים!... [והוא הוסיף: אולם אחרי גיל שבעים כבר אי אפשר להתאונן על אף דבר...], ואעפ"כ לא פסק פומיה מגירסא! אנחנו לא יודעים מה זה להתעמק בלימוד עם גישמאק!

יש סיפור שהראש לא יכול לקלוט, רבי אל'ה רגולר כמדומני כותב, שהיו לו כל החיים כאבי ראש, לא ידעו מה זה, משהו נורא, והוא כותב שברור אצלו שכל בנ"א שהיו לו כאבי ראש כאלה - היה מתאבד על המקום רח"ל... היו לו ייסורים שלא בכוח אנוש לסבול אותם, והוא כותב, ואני מבין את זה, שהדבר היחידי שהשכיח לו את היסורים זה כשישב ולמד... הוא היה אז כ"כ מרוכז שלא הרגיש שום יסורים. אני לא יודע איך בנ"א יכול להתחיל להתרכז בכאלה יסורים, אבל כך הוא אומר, פשוט כפשוטו, 'לולי תורתך שעשועי אז אבדתי בעניי'. אלו דברים נוראים, איך שהם היו מרוכזים בתורה, לא הרגישו ולא שמעו כלום. רק נראה איך שהדור שלנו נהיה כ"כ ירוד וכ"כ מגושם...

אמרתי לכם מה ששמעתי מפיו של ראש הישיבה, זה ג"כ מעשה מפליא מאד. במלחמה העולמית הראשונה הוא בא הביתה, אז רח"ל כמעט שנפסקה התורה מליטא, אין אפילו מילים לספר את זה, מה שהשטן עשה במלחמה, ליטא היתה קרובה לגרמניה, והרוסים שכבשו את ליטא פתאום החליטו שהיהודים מרגלים לטובת הגרמנים, אולי אכן היו כאלו יהודים, (שקצים לא היה חסר...), עכ"פ האשימו את כל היהודים, והגלו אותם לפנים רוסיה, החפץ חיים ורבי חיים מבריסק, כולם היו בפנים רוסיה, כמובן שהיה רעב נורא, ואפילו לרבי חיים לא היה לחם לאכול, משהו נורא ואיום. ופעם אחד הציונים ימ"ש שלח לו שק קמח, ואחרי זה נודע לרבי חיים שהוא זה ששלח, אז הפך את העולם כדי להחזיר לו את כל השק בחזרה...

ומלבד שהיה רעב ולא היו 'חדרים', והילדים הסתובבו ברחובות, וכל רגע היו 'חדשות', וכולם יצאו מהלימוד, והרשעים ימ"ש השמידו כל חלקה טובה, חוץ מכל הבעיות, מי שרצה לפתוח 'חדר', הם מסרו אותו מיד לבולשביקים, והרגו את מי שרצה לפתוח, הרבה נהרגו. ובנוסף, לרשעים תמיד השטן שולח כסף, ומי שהיה צריך לחם לאכול, כשבאו

אליהם הם נתנו לחם, וכך מכל הצדדים הם השמידו את ליטא, ברוחניות ובגשמיות, עד שאחרי המלחמה זה היה 'פנים חדשות באו לכאן'.

המשגיח זכרוננו לברכה אמר לי פעם, אני לא יכול לספר את כל השיחה, הוא דיבר שיחה נוראה על ההבדל בין לפני מלחמת העולם הראשונה לאחרי המלחמה, אי אפשר לתאר, זה היה עולם אחר לגמרי, גם שמעתי פעם מראש הישיבה זכרוננו לברכה שדיבר ע"ז.

כעת תבינו, כשהתחילה המלחמה זה היה סכנת נפשות לנסוע ברכבות, לפעמים הרגו יהודים, והוא למד כמדומני בסלבודקא, ופחדו להשאיר בחורים בישיבה וללכת לפנים רוסיה, אז פיזרו אותם הביתה, כך הבנתי מתוך הסיפור, והוא בא הביתה, ואמא שלו אמרה לו: כאן אתה לא נשאר אפילו יום א', כאן כל הנוער מתקלקל בתהפוכות המלחמה, ואם תהיה כאן זה סכנה על כל האידישקייט שלך. תשמעו מה זה מסירות נפש של אמא, לא ניתן להבין.

והוא נסע לאיזה עיירה, ובאמת לא הכיר שם אף אחד ולא ידע כלום, ובמשך שלוש שנים לא זז מהמקום! מסתמא כמה ימים לא היה לו מה לאכול, אבל אחרי זה היו נשים צדקניות שראו שילד יושב ולומד יומם ולילה והיו מביאים לו אוכל, מה היה כבר לאכול, לחם יבש וקצת מים, אבל לפחות יכול היה לחיות, ובמשך שלוש שנים המקום היחיד שהיה יוצא היה בער"ש לטבול במרחץ, ואז הוא שטף גם את הבגדים, שלא יהיה מלא כינים ולכלוך.

ראה"י אמר שישב ושמע איך שכל צד יורה על השני, הרוסים והגרמנים, והוא לא שאל ולא התעניין בשום דבר, היה מנותק מכל העולם! אתם מבינים איך גדלים, לא גדלים סתם כך! אחרי שלומדים כך שלוש שנים, זוכים להרגיש את נועם מתיקות התורה, זה משהו אחר לגמרי, זה 'מעין עולם הבא' כפשוטו!

אבל תדעו לכם, אם מישהו חושב שתענוג בעולם הזה יש לרשעים, תאמינו לי שלצדיקים, ואפילו עם הייסורים הכי גדולים, יש הרבה יותר תענוג רוחני בעולם הזה! הזכרתי שהסטייפלר אמר פעם לאבי זצ"ל, שמכך רגל ועד ראש אין בי מתום, אבל אני אומר לכם, שאם הוא לא היה לומד תורה - היתה רחמנות עליו, אבל כשלמד תורה - הוא אפילו לא הרגיש מזה!...

מי שראה את המשגיח זכרוננו לברכה, ראה שהאדם הזה כולו תענוגות, 'אהבה בתענוגים', מי שלא ראה וחש את זה - לא שייך לצייר, אני תמיד הסתכלתי שהוא האדם

הכי שמח בעולם! ונהניתי שאחרי פטירתו אמר ראש הישיבה: לא הכרתי כזה אדם שמח!... אמנם אם הייתם שואלים בישיבה, מסתמא תשעים אחוז היו אומרים לכם שהוא אדם מסוגף שלא נהנה מהעולם כלום, הוא אכן היה תמיד דרוך, אבל 'טעמו וראו כי טוב ה', מי שלא יודע איזה תענוג יכול להיות מרוחניות - חושב שההוא מסכן, אבל מי שיודע, זה תענוג שאין כזה תענוג בעולם!

וכמו שאמרתי כבר מהחזון איש, שכל תענוגי עוה"ז הם כאין וכאפס כנגד התענוג של עמל התורה! זה פשוט כפשוטו. שתדעו לכם, החזון איש כותב על עצמו, שמקטנות כולו היה חתיכת ייסורים, אבל כולו היה תענוגות!

החזו"א היה לומד בשכיבה, אחרים חשבו שזה 'עבודה'... החזון איש פשוט היה אדם חלש שא"א לתאר. אמרתי לכם שגיסי היה אצל החזו"א בשנה האחרונה שכבר היה חולה מאד, וזקן א' נכנס ושאל איך הרב'ה מרגיש, אז הוא אמר לו: ב"ה יותר טוב ממה שהרגשתי בתור אברך!... אין לכם מושג מה שזה, בתור אברך הוא שכב הרבה במיטה, היה חלש שא"א לתאר, והיה לומד ועמל בתורה, עד שבאמת לא פעם היה מגיע לאפיסת כוחות מוחלטת.

פעם רבי שלמה כהן נכנס אצלו בבוקר, וראה אותו ישן על הרצפה. החזו"א לא היה אדם שהלך לסגף את עצמו לישון על הרצפה, הוא ישן מסודר במיטה, ולא הבין מה זה כאן. אמר לו החזו"א: אני כל לילה לומד עד כלות הכוחות, ואני משאיר לעצמי את הכוח ללכת כמה פסיעות למיטה, היום הייתי שקוע בענין ולמדתי עד סוף הכוחות ממש, אז לא היה לי כוח ללכת עד המיטה ונשכבתי על הרצפה לישון!...

סיפר רבי גדליה רבינוביץ - החזו"א מאד העריך אותו, מפליא פלאות - שפעם נכנס לחזו"א אחרי תפילת שחרית, החזו"א לא נכנס אפילו להתפלל במנין והתפלל בחדר שלו, הפשט שהיה כ"כ חלש שלא היה מסוגל אפילו להיכנס, אחרי התפילה הם חשבו שמסתמא החזו"א גם גמר להתפלל, והוא עם הסטייפלר ביחד פתחו את הדלת להיכנס, והחזו"א שכב על הסטנדר באפיסת כוחות מוחלטת, כנראה שהוא עוד היה באמצע התפילה, והוא אמר שהיה עליו 'אור אלוקי' שאי אפשר לתאר! והסטייפלר תפס את היד שלו, ואמר בוא נברח מפה... רבי גדליה לא היה אדם דמיוני.

הסטייפלר אמר בלוויה של רבי גדליה, שהחזו"א אמר לו שרבי גדליה היה אצלי פעם והפציץ אותי עם 'תותחים'!... ואני משער, אני לא יודע בבירור אבל כך אני משער, רבי גדליה

סיפר עוד, ואני משער שזה מה שהחזו"א התכוון 'תותחים', רבי גדליה היה אדם תקיף שא"א לתאר, כשהוא אחז סברא - זה היה חומת ברזל, והוא נכנס פעם לחזו"א, אני שמעתי מפיו, היה שטיקל ב'חזון איש' ספק מסויים, והוא טען שהספק הזה הוא גמ' מפורשת.

[היה פעם שרבי שמואל רוזובסקי זכרוננו לברכה נכנס לחזון איש, ואמר לו שיש בחזו"א על זרעים שטיקל שנעלם ממנו ירושלמי, כך הוא אמר שהשווער שלו אמר לו לומר זאת לחזו"א. והחזו"א פתח את הירושלמי, ואמר שלכאורה הוא צודק, אבל זה לא יכול להיות שכשכתבתי את הספר נעלם ממני הירושלמי, אני נשאר במה שכתבתי, וכשאלמד שוב את הסוגיא אז אגיד לך איך למדתי פשט בירושלמי. ובאמת אחרי כמה שנים, יום אחד החזו"א קרא לו ואמר לו איך למד פשט בירושלמי].

וכך היה עם רבי גדליה, החזו"א אמר לו שלא יכול להיות ששכח את הגמ', ומי שהכיר אותו, רבי גדליה לא וויתר, והתנווכח איתו שעתיים תמימות, 'אש אוכלה', כל פשט שהחזו"א ניסה להגיד שהספק של הגמ' זה לא הספק שכתוב בספר, את הכל הוא דחה כמו חומת ברזל. אח"ז יצאו להתפלל מנחה, ואחרי מנחה הלאה המשיכו את הוויכוח, ובסוף החזו"א אמר לו: אני חוזר בי, זה נכון שמסתמא שכחתי את הגמ' בשעת מעשה, אבל תיתי לי שבגמ' זה נשאר בספק ובספר כתוב 'צריך עיון'!

מי שמבין קצת את עומק הסיפור, אה, מבהיל על הרעיון, קשה לי להסביר לכם את זה. החזו"א כ"כ היה משוכנע שהספר שלו זה 'תורה', שאם בגמ' נשאר תיקון, אז גם אצלו מוכרח להישאר 'תיקון'! זה דרגה אחרת לגמרי.

היה אחד שאמר לחזון איש, על הספק בגמ' בריש אלו מציאות על קב בארבע אמות, ש'נס' שיש ע"ז גמרא, אחרת כבר היה ב'חזון איש' - 'ונראה'... אמר לו החזו"א: לא, היה כתוב בחזו"א 'וצריך עיון'!... המשמעות של הסיפור היא משמעות גבוהה מאד, הרי 'דעת בעלי בתים' היפך דעת התורה, ויש בנ"א שזוכה לדרגה שהדעת שלו היא דעת תורה!

היה פעם שאברך אחד נכנס לשאול את הסטייפלר, הכרתי טוב את האברך הזה, והסטייפלר אמר לו: אני לא יכול לענות על השאלה הזאת, עסקתי לפני הרבה שנים בענין הזה, תיכנס לראש הישיבה ותשאל. אז היהודי הזה אומר: כמו שאתם לא עסקתם ארבעים שנה, מסתמא גם הוא לא עסק... אמר לו הסטייפלר: גם אם ראה"י לא עסק ארבעים שנה, ה'לכאורה' שלו זה תורה! מה שיגיד לך שכך המחשבה שלו - זה התורה! הפשט שבנ"א יכול לזכות להגיע שהשכל שלו יהיה שכל התורה! - - -

במשנתם של רבותינו

מסורת החינוך

מטרת תנועת הציונות

ברשות רבותי, קשה לי לדבר, אנחנו נמצאים במצב שצריך לשבת ולבכות. הרב שליט"א דיבר נפלא מאד, ואני חושב שלא מרגישים מספיק את המצב, וברצוני להוסיף כמה דברים.

נתחיל את הא"ב. הבריסקר רב היה אומר בשם אביו רבי חיים מברסק, שהרצון של הציונים שתהיה מדינה, זה לא בגלל שהם צריכים מדינה! ישנם אנשים שחושבים שהם צריכים מדינה, הם רוצים את ארץ ישראל, והדתיים מפריעים להם ולכן הם נלחמים בהם, אולם אמר ע"ז הבריסקר רב בשם רבי חיים שזה לא נכון, אין להם שום שייכות לארץ ישראל, וכל התכלית של המדינה זה להשמיד את כל היהדות!

הרי הם היו יכולים לנסוע לארצות הברית... מצד השכל, מבחינה ביטחונית הרי המקום הכי פחות בטוח בעולם זה ארץ ישראל, הנה עכשיו חטפו שלוש, הלא אנחנו נמצאים כל הזמן בפחד ובסכנה, עשרות מיליוני ערבים מקיפים אותנו, כל יום צריך ניסים חדשים! א"כ מה הם צריכים את המדינה, הם יכולים לנסוע למקומות אחרים לחיות בשלום ובשלוה... וכשיהיה באמת בעיות כאן, הם אכן יעשו את זה... אלא הם לא יכולים לשאת שיש שומרי תורה ומצוות, וכל מה שעשו את המדינה זה לעקור את כל התורה! זה כל המכוון שלהם.

ואני רוצה להוסיף כאן, החזון איש זצ"ל פעם ישב עם רבי שאול ברזם זצ"ל, ועשה לו חשבון שבסוף השומרי תורה ומצוות ינצחו... הוא עשה לו חשבון פרקטי, לחילונים יש מעט ילדים ולנו יש הרבה ילדים, ובמשך כך וכך שנים יתרבו ויהיו יותר שומרי תורה ומצוות, והם יהיו מיעוט.

ובאמת מי שמבין את התהליך של העשרים שנה האחרונות, זה בעצם כל הפחד שלהם!... הם גם כתבו את זה במפורש, וכמו שאמר פרופסור אחד משלהם, שהיהדות החרדית היא 'בעיה' למדינה יותר מאיראן!... זה 'הבעיה' של המדינה, הם רוצים שיהיה מדינה 'ככל הגויים'. הבריסקר רב זצ"ל אמר אפילו על ה'מזרחי', שהם לא ישנים בשקט

בלילה כל זמן שיש יהודי מאמין שומר תורה ומצוות כמו שצריך!... אפילו אם נשאר אחד כזה!

תדעו לכם, זה דברים ברורים. קודם הם הביאו לכאן עולים חדשים, כל המטרה היתה להרבות פורקי עול, מה שהם הביאו גויים זה לא היה ב'מקרה', זה היה ב'יודעין, העיקר שיהיה כאן רוב 'שקצים ורמשים'... ואדרבה, הם הביאו גויים כדי שיהיה 'ויבואו ויטמאו את ארצי', זה הכל היה במכוון.

צורת מלחמתם ביהדות החרדית בזמנינו

ובשנתיים האחרונות הם עומדים בפני בעיה גדולה, את כל מי שהיה אפשר להביא כבר הביאו, וכבר אין מי שרוצה לעלות, וגם חלק גדול מהגויים הרוסים שהגיעו לכאן נסעו לארה"ב, והם חיפשו את כל ההיכי תימצי מה עושים עם הדתיים שמתרבים... הם כותבים את זה במפורש. כמדומני שכבר השנה רוב הילדים שבירושלים זה חינוך דתי, והם עומדים בפני שוקת שבורה, להם אין ריבוי ילדים ובלעה"ר כאן יש ריבוי של ילדים, ובמשך השנים זה נכפל בעשרות מונים, והם עושים חשבון שהמדינה לא תעמוד כך ורוצים להיות ככל הגויים.

וישבו הרבה 'פרופסורים' ודנו בבעיה הזאת, והחליטו שאין שום עצה רק להשמיד את היהדות מבתוכו! וזה כל התכנית שלהם, שיהיה ברור שזה כל המטרה שלהם, אנשים מספרים לי שרואים בעיתונות הכללית שהכל כתוב מפורש. כמובן שהם עושים את זה בכל מיני תחכומים ופיתויים להטעות את הציבור.

ראש הישיבה זכרוננו לברכה אמר לי פעם, שיש כאלה שאומרים שהמדינה זה 'אתחלתא דגאולה'... ויש כאלה שאומרים שזה לא כך אבל יש בזה גם דברים טובים, ואני אומר לך, שהאמת שאין בזה אפילו משהו טוב, זה כולו רע! כל המטרה שלהם זה לעקור את התורה, לעקור את המצוות, לקלקל את הילדים.

והם לא היו מצליחים לעשות את זה בלי משתפי פעולה מאתנו! לצד הרע אין כוח לעקור את התורה, אבל משתתפים איתם אנשים משלנו, שפיתו אותם עבור כספים וכדומה, ועוזרים להם בתכניות איך לפתות את השומרי תורה ומצוות, ואיך להוריד אותם מדרך הישר, ולדאבוננו הם מצליחים הרבה!...

כתרה של תורה ועולם הזה - תרתי דסתרי

אני לא יודע אם קולטים בכלל מה שהולך כאן, אני חושב שבתוך כל התכניות שלהם יש יצירת 'דת חדשה'... תשמעו טוב, פירוש הדבר הוא כך. פעם כל אחד ידע שלזכות ל'כתרה

של תורה' אפשר רק מתוך הדחק! וכמה שרחוקים יותר מעולם הזה, אפשר יותר לזכות לכתרה של תורה, ידעו שעולם הזה וכתרה של תורה זה תרתי דסתרי, ואחד שרוצה 'עולם הזה' אין לו שייכות לתורה, תראו במהר"ל בנתיבות עולם נתיב התורה שמאריך ע"ז הרבה, וכך יש מהגאון בהרבה מקומות, ש'עולם הזה' ותורה זה תרתי דסתרי! תורה זה דבר רוחני שאפשר לזכות רק במיעוט עולם הזה.

אני עוד הכרתי אנשים זקנים, שכל היום חיו עם זה! התכלית של יהודי זה עולם הבא, לא עולם הזה, וההנאות של העולם הזה זה על חשבון עולם הבא, ולמי כדאי כזה דבר? ...! - -

תשמעו טוב, יש כאן עומק גדול. הם רוצים לתת לנו השגות שצריך להרוויח הרבה, ושיקבלו השגות ב'עולם הזה', בילויים ו'סופי שבוע' וכל מיני דברים, הם רוצים להכניס רוחות זרות לתוך המחנה שלנו, שזה לאט לאט עוקר את כל התורה כולה! דבר ראשון הם רוצים להכניס השקפה, שגם תלמד תורה אבל ביחד עם עולם הזה... צריך גם פרנסה טובה, אי אפשר לחיות מתוך הדחק, והם יודעים שאחרי זה כבר הולכים הלאה ומפסיקים בכלל ללמוד ומתקלקלים יותר ויותר... תדעו לכם, שומעים היום דיבורים כאלו מעשרות אנשים! וקל וחומר הסכנה שישנה אצל נשים!...

סכנת 'שוק העבודה'

אני מוכרח לספר לכם, היה אברך שהציעו לבנו שידוך של אחת שעובדת באיזה עבודה במחשבים, והוא התעקש שזה לא מתאים לבן תורה, ובסוף אחרי חצי שנה שמענו שההיא התקלקלה רח"ל!...

אתם לא יודעים לאיזה פיתויים מכניסים, אחד שיוצא ללמוד מחשבים, אם הוא קצת מוכשר אז נותנים לו מלגות שיעלה הלאה והלאה. סיפר לי אחד על שכנו שהיה לו בן שלמד בישיבה, והוא היה עילוי גדול, ואחרי החתונה הלך ללמוד מחשבים, ושם גילו שיש לו כישרון מיוחד למחשבים, והתחילו לפתות אותו שיתקדם הלאה, עוד קורס ועוד קורס, פיתו אותו בלי גבול, ונתנו לו משכורת עצומה של עשרות אלפי שקלים, והוא התפתה עד שרח"ל נהיה פורק עול!

זה מה שהם רוצים להוציא ל'שוק העבודה', ובדרך כלל מי שעובד בין חילונים זה כבר מושגים אחרים על בית, מי שיש לו 'חוש הריח' יודע שזה כבר בית אחר, זה חינוך אחר והכל אחרת. זה החלק הראשון. אנחנו צריכים לדעת איזה 'עת צרה היא ליעקב', יושבים עשרות אנשים ומתכננים על כל אברך ועל כל בת ישראל איך לפתות, זה המצב שאנחנו

נמצאים בו. אולי אחרים חושבים שזה הגזמה, אני אומר לכם שאין בזה שום הגזמה. אם לא נעמוד על נפשנו, תראו שבעוד כמה שנים ייהפך כאן 'אידישקייט' חדשה לגמרי...

בדרך חינוך הבנות

עכשיו נלך לנושא של החינוך. לדאבוננו היום עקרו הרבה מהאידישקייט! [אשתי היתה מרכזת של כיתות בבני ברק בבית ספר יסודי, והיא אמרה לי שהיום את רוב האידישקייט עקרו בבתי הספר!], ויש כאן שני סוגי עקירות, והעקירה השניה עוד יותר חמורה מהראשונה.

העקירה הראשונה זה מבחינת שעות, שריבו שעות של לימודי חול. [כמה פעמים שאלתי את הנכדות שלי, והתברר שלא לימדו אותם הרבה על יהדות, לא היה זמן, היה צריך להספיק את השטותים שלהם...], פעם הכל היה הפוך, לפני חגים למדו פחות שעות את שאר המקצועות, וריבו שעות ליהדות וביאורי תפילה וכדומה, והיום הכל נעקר לאט לאט! הכניסו מפקחים ומפקחות וליב"ה וכל השמות שיש להם... כל יום יש שם חדש, עושים 'שינוי השם', (כמו שעושים לחולים שינוי השם, הם כל יום עושים חולים חדשים!...).

ויש כאן עוד בעיה הרבה יותר עמוקה, הם עשו בעיני הבנות שעיקר המעלה זה הצלחה במקצועות חול! מה שפעם ידעו שזה לא מעלה אצל בת ישראל אם היא יודעת אנגלית או לא, אם יודעת חשבון או לא.

כשרבי מאיר שצ'רנסקי יסד את הסמינר בת"א, זה היה מסירות נפש עצומה, לא היה לו אפילו כסף לשכור מקום, והיה בשדרות רוטשילד, מסתמא זה עוד קיים היום, ספסלים בצורת ח, שם כל הזקנים היו מתאספים (להנהיג את העולם...), וכשהוא פתח את הסמינר לא היה לו מקום, והוא הביא לשם את הבנות ולימד אותם יהדות, וא' הרבנים שלח את הבת שלו לשם, ופגש אותו יהודי נכבד מאד, שכמובן אני לא יכול להזכיר את שמו, אז ההשכלה היתה בתוקפה, והוא אומר לו אתה השתגעית? ...! הבת שלך לומדת בח' של שדרות רוטשילד, במקום לשלוח אותך 'למזרחי' ששם היא תהיה משכילה, אתה שולח אותה לשם... אז הוא אמר לו, אני יודע שבת ישראל צריכה להיות צנועה, לעזור שבעלה יוכל לשבת וללמוד, אם היא תדע השכלה או לא - אין ב'שולחן ערוך' כזה דבר, וממילא אני לא מחפש את זה!...

ולדאבוננו אנחנו חוזרים על אותו הדבר בדיוק! אתמול אמרה לי אשתי, שהיא פגשה מורה ותיקה משלנו שמלמדת גם בממ"ד, והיא אמרה לה שעקרונית אין היום שום הבדל בין ה'חינוך העצמאי' ל'ממלכתי דתי'!... מכניסים ספרים שהחופשיים מוציאים,

המפקחות מחייבות להכניס, ולאט לאט זה נכנס, כמו שבכל הדברים הם הולכים לאט לאט, ובקצב הזה עוד מעט זה יהיה אותו הדבר בדיוק!...

דרך המלחמה - במסירות נפש

אנחנו צריכים לדעת שהיום אין שום עצה! שתדעו לכם, ראש הישיבה זכרוננו לברכה אמר זמן סמוך לפני פטירתו, דברים שהיו נראים אז תמוהים, והוא חזר ע"ז כמה פעמים, תדעו שהם ירצו לקחת בחורי ישיבה לצבא, וצריך ללכת על מסירות נפש ממש, זה יהרג ואל יעבור! ואנחנו לא הבנו מה פתאום הוא אומר כאלו אזהרות, אך כנראה שהוא ראה!... גם במכתב הוא כותב את זה, שעוד יבוא זמן קשה מאוד לישראל, וזה המצב היום, אנחנו נמצאים בזמן קשה מאוד, ומי שרוצה להינצל ממים הזידונים, צריך הרבה מסירות נפש, אין שום עצה אחרת.

ואנחנו צריכים להרגיש את עצמנו חזקים, אנחנו צריכים לשמוח ש'שם חלקנו מיושבי בית המדרש', צריך לרקוד בדרך שאנחנו הולכים!...

התבדלות מרשעים במסורת רבותינו

אני רוצה להגיד לכם דבר אחד, מי שהסתובב אצל גדולי הדור בדור הקודם, ב"ה זכיתי לראות ולהסתובב אצלם, ה'התבדלות' זה היה אצלם אחד מיסודות היהדות, כמה שיותר להתרחק מהרחוב, כמה שפחות להיות קשור איתם.

ואספר על כך, אפילו שיתכן שיש בזה קצת חיסרון לספר את זה, אעפ"כ אספר בשביל התועלת שיש בזה. היה פעם כמה בחורים ששרפו חנות תועבה בת"א, אני זוכר את זה, ואחרי זה תפסו אותם והושיבו אותם בבית האסורים, ובאו לר' שלמה לורנץ שיעשה השתדלות להוציא אותם, והוא אמר להם, אני לא עושה דבר עד שאני שואל את ראש הישיבה, וראה"י אמר לו שבפרהסיא אסור לעשות השתדלות, מכיון שאנחנו לא אוחזים מהדרך הזאת ללכת לשרוף, זה לא דרך התורה לעשות כאלו דברים, ואם תעשה בשבילם השתדלות יגידו שגם אנחנו אוחזים שזה הדרך, וזה חילול השם, זה גורם שנאה גדולה מאד ברחוב ליהדות החרדית, ואסור לעשות זאת.

והיה ת"ח אחד שאמר שהוא חייב ללכת לעשות השתדלות, ואדרבה זה מעלה גדולה שיהיה שנאה בין הדתיים לחופשיים! ואני נכנסתי אז לראה"י ואמרתי לו את הטענה הזאת, אני לא יודע אם הוא ידע מהסיפור הזה, וראה"י אמר לי כך, נכון שאם נדון בסברא - זה סברא נכונה, נכון שהשנאה בינינו זה מעלה! אבל תדע שעם סברות לא מנהיגים את כלל ישראל, רק עם מסורת! ואנחנו קיבלנו מסורת מהחפץ חיים, ששנאה בדיעבד זה טוב,

אבל אסור ליצור שנאה! ואת ההנהגה הזאת ראינו אצלו על כל צעד ושעל! הוא הזכיר אז את החפץ חיים, זה היה אצלו ה'קנה מידה' על כל דבר.

ואספר לכם עוד מהבריסקר רב. היה בירושלים את ה'כנסיה הגדולה', ואחרי זה היו כל מיני ועדות, והיתה שם ועדה אחת שדנה האם לעשות שלום עם פא"י, ורבי אהרן קוטלר בא ל'כנסיה הגדולה' ודעתו היתה בעד השלום עם פא"י, ור' שלמה לורנץ כתב לו מכתב באמצע הדרשה שדעת מרן הגרי"ז היא אחרת, ורבי אהרן הפסיק את הדרשה ונסע עם שלמה לורנץ לבריסקר רב, והבריסקר רב דיבר איתו דברים מאד חריפים נגד השלום עם פא"י, הוא אמר שאנחנו מצווים 'והלכת בדרכיו', ומכיון שמחטיא את הרבים אין מספיקן בידו לעשות תשובה, אם הקב"ה לא מקרב אותם - למה שאנחנו נקרב אותם?! ... אם הקב"ה מרחק אותם, גם אנחנו צריכים לרחק!

וההמשך היה, שרבי אהרן חזר לוועידה והמשיך את הדרשה שלו נגד השלום עם פא"י! ... זה כוח גדול מאד, זה לא דבר פשוט, קשה להשיג כזאת גדלות! והיה א' ששאל את רבי אהרן, מה הוא כ"כ מתבטל לבריסקר רב?! הלא הוא היה כמעט בן גילו, ורבי אהרן הרי היה גאון הגאונים. אמר לו רבי אהרן, לבריסקר רב יש יותר מסורת ממני, ולמסורת צריך להתבטל!...

ובכן, אנחנו חס ושלום לא נגד אף דבר, אבל מי שהיה אצל ראש הישיבה וראה את המסורת, את זה אנחנו ממשיכים - - -

שמירת מסורת רבותינו

יהודי צריך לדעת שהתפקיד שלו הוא להרבות כבוד שמים, וללכת ע"ז במסירות נפש! למסור את הנפש בשביל כבוד השי"ת זה המעלה הכי גדולה! ודאי שבזמן שלנו יש כל מיני קשיים, אבל אנחנו צריכים להמשיך את המסורת שקיבלנו! אנחנו לא מחדשים שום דבר אפילו כחוט השערה, הגאון הגדול רבי שמואל (שליט"א) לא חידש שום דבר, הוא רק שומר על המסורת שקיבלנו מרבותינו נוחי נפש, זה מה שהיה ראש הישיבה, זה היה הסטייפלר, זה היה הבריסקר רב, זה היה החזון איש, ב"ה ראינו את כל ההשתלשלות, אצלם ראינו איך צריך להתרחק מהרחוב, איך צריך לברוח מהרחוב! תראו באגרות חזון איש בהרבה מקומות איך צריך לפחד מהרחוב.

סיפר לי אחד שלמד אצל הרב טורצ'ין בירושלים, והוא ראה אותו יום אחד הולך מהישיבה לחדר בלי מעיל, הרב טורצ'ין היה מהמקורבים הגדולים לבריסקר רב, והוא אומר לו מה זה שבחור ישיבה הולך בחור ברחוב בלי מעיל?! אז הוא אומר לו, זה רק כמה

בתים... והרב טורצ'ין אמר לו, אפילו בית אחד אסור! בן תורה צריך ללכת ברחוב ולהרגיש שהוא מובדל מהרחוב, וההתבדלות הראשונה זה ללבוש כובע ומעיל, אנחנו חיילים של הרבש"ע! ואם היה אפשר, היה צריך לעשות עוד דרכים של התבדלות, לחפש היכי תימצא איך להתבדל.

ובודאי אלו שמקימים בית ספר על טהרת הקודש, שכרם רב מאד, זה פעולה גדולה של כבוד שמים, שע"ז אין גבול לשכר! ובפרט שהיום כל מי שרוצה להרבות כבוד שמים, יש הרבה נסיונות, וצריך מסירות נפש! ולמסור את הנפש בשביל כבוד שמים, זה הדבר הכי גדול שיש בבריאה! אין לנו מה לריב עם אף א', ואדרבה צריך להתפלל ולבכות על כולם, שהקב"ה יאיר את עיניהם ויחזרו בתשובה, אין מה לכעוס עליהם, רק רחמנות על יהודים שטועים מדרך האמת. ובעז"ה נזכה לקדש שם שמים.

תורת חיים

- - - המשגיח זכרוננו לברכה אמר פעם, שבנ"א שסיכן את עצמו, אפילו שכתוב בפסו' 'שומר פתאים ה', אבל יתבעו את הפתי למה הוא סיכן את עצמו! זה שני דברים. הוא לא היה צריך לסמוך על השמירה מן השמים, אלא היה צריך לעשות מה שצריך לעשות. ככה המשגיח אמר, דבר נורא.

אני לא יודע אם אתם מבינים טוב מה שאני אומר, זה יסוד גדול מאד, ויש כאן שני חלקים. דבר ראשון, שגם כשרואים שבנ"א מצליח - זה לא אומר שהוא עשה דבר ישר, לפעמים יכול להצליח גם דבר עקום. ודבר שני, שגם דבר שלא הצליח - זה לא אומר שהוא דבר לא ישר, גם דבר ישר יכול לקרות שזה לא מצליח.

סיפר לי מישהו, שפעם החזון איש יעץ לא' לעשות ניתוח, והרופא אמר לו שהוא מסכן את החיים שלו, ואעפ"כ החזו"א אמר לו לעשות, ובסוף הוא מת מהניתוח, ובתחילה החזון איש מאד לקח את זה ללבו, כאילו הוא אשם במה שקרה לההוא, ויום שלם הוא סגר את עצמו, ולא היה יכול להירגע.

אבל תשמעו טוב מה שאמר אח"כ, שכל מה שלא היה יכול להירגע - כי זה היה אצלו ספק, אם מה שהוא פסק זה עפ"י דין, אולי הוא לא מספיק חשב וטעה בשיקול דעת של הדין, אבל אם היה יודע שהוא לא טעה וחשב בכל כוחו וכך היה צריך לפסוק, אז זה לא נוגע לו שההוא מת, זה מן השמים. אלא שאפשר להגיד שזה מן השמים ולא נוגע אלי, רק אם אני יכול להגיד בבירור שחשבתי בכל כוחי ועשיתי כל מה שאני יכול, אז יכול לומר שאני נקי מה' ומישראל וכך נגזר עליו. ואחרי יום שהוא היה סגור, החזו"א אמר: חשבתי ע"ז כל הזמן, וברור לי שפסקתי עפ"י דין!...

זאת אומרת, לא כל 'מופת' צריך להצליח!... זה טעות שאנשים טועים בה. לא כל מופת צריך להצליח, המופת זה לפסוק עפ"י דין, אלא שבדרך כלל אם פוסקים עפ"י דין - יש סייעתא דשמיא להצליח, אבל זה לא מחוייב המציאות, יש רבש"ע, ואם הרבש"ע רוצה

שימות - הוא ימות, רק יש זכות לבנ"א ששומע לדעת תורה. משהו אחר לגמרי, ככה צריך באמת להסתכל.

ובודאי שמי ששומע לדעת תורה, יש לו סייעתא דשמיא להצליח, אבל זה לא מחוייב המציאות. החזון איש אמר פעם למישהו, ואבאר את הדברים, זה אותו היסוד. ההוא רצה להבריא דברים, שהחזון איש אחז שעפ"י דין מותר לו להבריא, אבל זה היה ענין של הפסד מרובה אם היו תופסים אותו, שאז היו מחרימים לו הכל, אז הוא פחד ולא ידע מה לעשות, הוא בא לחזון איש שאמר לו איך לנסוע ברכבת, עד התחנה הזאת תיסע ושם תרד ותלך ברגל עד תחנה מסויימת ושם תעלה בחזרה לרכבת.

תשמעו טוב את המשך הסיפור, הדברים האלו זה ה'מופת' הכי גדול! לבסוף היתה 'ביקורת' קשה כבר בתחנה שהחזון איש עוד אמר לו לנסוע, אולם לא מצאו את הסחורה שלו, אז הוא חשב שהוא החביא את זה טוב, וא"כ גמרנו, בשביל מה צריך לרדת... והוא לא ירד בתחנה שהחזון איש אמר לרדת, ובאו שוב ביקורת ואז תפסו אותו.

אחרי זה הוא בא לחזון איש, ושאל אותו מה הפשט בזה? הלא שם ביקרו ולא תפסו, וכאן ביקרו ותפסו, מאי האי? לכאורה אני נהגתי עפ"י שכל, ראיתי שלא תופסים - אז לא צריך לפחד, סימן שהחבאתי טוב.

אמר לו החזון איש, זה לא נכון, מה שאמרתי לך את הענין לנסוע עד התחנה הזאת ומשם ללכת ברגל, זה עפ"י 'שולחן ערוך', בדרך כלל עד התחנה הזאת לא בודקים, ומהתחנה הזאת עד התחנה הזאת 'שכיח הזיקא', ומהתחנה הזאת והלאה זה שוב לא שכיח הזיקא, וממילא אני אמרתי עפ"י דין, איפה לנסוע ואיפה ללכת ברגל, ואם תשאל אותי למה שם ביקרו ולא מצאו וכאן מצאו, זאת מכיון ששם שמעת למה שאמרו לך, לכן היתה סייעתא דשמיא שלא ימצאו, וכאן שלא שמעת - לא היתה לך סייעתא דשמיא ומצאו!

וזה באמת המבט שצריך להיות! רוב המופתים שהחזון איש עשה, זה לא שייך לרוח הקודש, אלא הוא ידע לשקול כל דבר עפ"י דין, וזה המופת הכי גדול!... כשפוסקים עפ"י תורה, יש גם רוח הקודש, אבל הרבה דברים שעשה - אין לזה שייכות לרוח הקודש, אלא שזה ה'רוח הקודש' הכי גדולה, רוח הקודש שחופפת על האדם והוא יודע מה צריך לעשות בכל דבר עפ"י דין. זה הדרגה הכי גבוהה. וברגע שעושים מה שצריך לעשות, יש סייעתא דשמיא מיוחדת להצליח, אבל זה לא מחוייב המציאות.

וככל שבנ"א יותר גדול, הוא מוצא יותר את הכל בתורה! החפץ חיים היה יכול להגיד על כל תנועה בבריאה איך צריך להסתכל עפ"י תורה, זה היה משהו מיוחד במינו אצלו, כל התורה היתה פרוסה לפניו כשמלה, ועל כל דבר היה לו הכרעה עפ"י תורה מה צריך לעשות.

היה א' מאמריקה ששלח לחפץ חיים - יכול להיות שיהיה לכם קושיות, אבל זה הכל דברים בטלים - הוא שלח מכתב שיש לו בן שחולה מאד, אני הכרתי את הבן שלו, שכמעט הרופאים אוחזים שאין סיכוי שיישאר חי, והתעורר בלבו שהיות והוא במלוא הכוחות, והוא לא יודע כמה שנים נגזר עליו לחיות, אז הוא רוצה לתת את החיים שנגזרו עליו לבנו, אם מותר לו לעשות כזה דבר?

והחפץ חיים ענה לו, אם אתה למטה מגיל שישים - אסור לך לעשות את זה, אבל אם אתה למעלה מגיל שישים - אתה יכול למסור את החיים שלך לבן שלך. והוא היה למעלה מגיל שישים, ואכן אמר שהוא נותן את החיים שלו לבן, ותוך זמן קצר מאד הבן הבריא ואילו הוא מת. איפה החפץ חיים ראה את זה בתורה? אני לא יודע, ומסתמא אין בדור מישוהו שיודע, אבל ברור שהוא ראה את זה בתורה! אצל החפץ חיים הכל היה תורה, על כל דבר היה לו הלכה פסוקה בתכלית הנקיות.

פעם בא אליו חולה מסוכן, וביקשו ממנו שיתפלל עבורו, - והסדר אצל הח"ח היה, שכשזה היה שינוי מדרך הטבע, הוא מאד נסוג מלבקש דברים כאלו - אבל, הוא אמר, שלפעול חוץ לדרך הטבע, זה שייך רק אם אחד קיים מצוה עבור שבת במסירות נפש, אז שייך לפעול שהחולה הזה יבריא. כך על כל דבר היה לו קנה מידה איזה זכות צריך, מבהיל על הרעיון, זה בכלל לא התפיסות שלנו.

פעם באה אליו אשה שהבן יחיד שלה חולה, זה סיפור נורא ואיום, והוא אמר לה שלא מזמן רבי אברהם קלמנוביץ עשה מסירות נפש בשביל שבת, אז אם רבי אברהם יסכים לתת את המצוה הזאת לחולה במתנה - הוא יבריא, לכו תבקשו לו חסד שיתן את המצוה הזאת לחולה. הם הלכו לרבי אברהם, והוא בא לחפץ חיים וטען לו, הרי שנינו היינו בעסק הזה, מה פתאום שאני אתן ולא אתם? אם החפץ חיים עצמו לא רוצה לתת, ואפילו שהחולה ימות, אז למה אני אתן?

ענה לו החפץ חיים - ותדעו לכם שגם זה עפ"י דין, אצל החפץ חיים לא היו שום חשבונות, הכל היה רק תורה, את הכל הוא ראה בתורה - והוא אמר כך, אני כבר זקן, ואני לא יודע אם יזדמן לי שוב לעשות עוד כזאת מסירות נפש בשביל שבת, וממילא אני לא

יכול לתת, 'חייך קודמין', אבל אתה עוד כוחך במותניך, יכול להיות לך עוד הרבה מסירות נפש בשביל שבת, ולך מותר לתת. ורבי אברהם אמר שהוא מוכן לתת, והחולה הבריא. והכל היה עפ"י הלכה, לא היה אצלו כחוט השערה חוץ מתורה.

ובאמת שמעתי זה מהפוניבז'ר רב כהפלגה על החפץ חיים, איך שהכל היה אצלו עפ"י תורה. ופעם הפוניבז'ר רב בא לבקש מהחפץ חיים מכתב בשביל ישיבתו בפוניבז', והח"ח ענה לו שהוא לא נותן מכתב לישיבה אחרת עם השם 'חפץ חיים', השם 'חפץ חיים' זה בשביל ראדין! מה הפשט בזה? וכי היה אצלו הבדל בין ישיבה אחרת לישיבה שלו? אלא בדיוק הפוך, וזה מה שאני רוצה להגיד לכם, אם זה הישיבה שלו, אז מן השמים הטילו עליו את האחריות לדאוג לרוחניות של הישיבה הזו, ולדאוג לגשמיות של הישיבה הזו, ודאי שאין הבדל בין ישיבה זו לאחרת, אבל זה התפקיד שלי בעולם, ואת השם 'חפץ חיים' לא נותנים לישיבה אחרת. אני שמעתי את זה מהפוניבז'ר רב שסיפר זאת בתור הפלגה גדולה מאד, שהחפץ חיים היה יכול להגיד כזה דבר. וכשמתעמקים בזה, זה פשוט.

עכ"פ, אדם צריך לומר לעצמו השכם והערב, שלא ללכת למקום סכנה, לא ברוחניות ולא בגשמיות. כל דבר שעושים, צריך לשקול אותו טוב.

כבר אמרתי מה שהחזון איש אמר לרבי שלמה קרליץ, זה הכל אותו היסוד. כשרבי שלמה קרליץ היה בחור, הוא נפגע בתאונת דרכים, והחזון איש בא לבקר אותו, ושאל אותו איך יתכן שבחור ישיבה שיושב ולומד בהתמדה ייפגע בתאונת דרכים?! זה לא יכול להיות! איזה עבירה עברת שמן השמים הורידו את השמירה ממך?! אז הוא צחק... הוא לא הבין מה שהחזון איש מדבר, וכי חסר לי עבירות שאני צריך ללכת לחפש איזה עבירה, הרי נכשלים בכל מיני עבירות.

והחזון איש אמר לו, שזה לא כך, השמירה מן השמים לא יורדת בגלל זה, ולא יכול לקרות תאונת דרכים לבחור שיושב ולומד!... אז החזון איש התחיל לשאול אותו מתי הוא התחיל לנסוע, זה היה בערב שבת, וכשהוא אמר לו את השעה שנסע - אמר לו החזון איש, בגלל זה ירד ממך השמירה, יצאת בשעה שכבר אסור עפ"י דין לנסוע, ואז יכול לקרות תאונת דרכים.

זה היסוד שצריך להבין, והם חיו כך השכם והערב, זה משהו אחר לגמרי, עולם של תורה, ובעצם הכל נמצא בתורה, אין שאלה שלא רואים ב'משקפיים' של תורה, רק זה לא פשוט לזכות לקבל את ה'משקפיים' של התורה, זה רק אחרי עמל מרובה, ויש בזה דרגות עד אין

סוף! החפץ חיים הגיע לדרגות גדולות כ"כ, שזה היה משהו שלא מעלמא הדין, דרגות שקשה לצייר. אני שמעתי פעם מראש הישיבה שדיבר ע"ז, שאי אפשר לצייר לאיזה דרגות הגיע החפץ חיים! ועיקר הדרגות שלו היה זה שהוא לא הפסיק מלעמול בתורה, וכל תנועה שלו היתה עפ"י תורה, הוא לא הזיז תנועה אם זה לא היה מחושב עפ"י תורה.

אנחנו כ"כ רחוקים מזה, אבל לפחות צריך לדעת את זה טוב, ולהתפלל להגיע לזה, זה עבודה של חיים להגיע לכזה דבר. והחזון איש הגיע בזה למדרגות מופלאות.

היה א' שהוציא ספר בנוגע לזמן של שבת ויום כיפור ביפן, והחזון איש כתב בשער הספר: הספר הזה הוא לא עפ"י תורה. הוא עשה מחאה, והוא סיים: ובזה מותר להחזיקו בבית. מה הפשט בדברי החזו"א? זה לא הפשט שמי שחולק עליו זה לא עפ"י תורה... ח"ו לומר כך, זוהי דרכה של תורה, שזה אומר כך וזה אומר כך.

אלא הביאור בדבריו, החזו"א אחז שאין שום מידע בבריא, לא באסטרונומיה ולא בשום חכמה, שהוא חוץ לתורה, את הכל צריך לקבל מתוך התורה! צריך להיות נקי מדיעות חיצוניות! ואם א' ניגש בהנחות של החוקרים ועפ"י לומד את הסוגיא, כל המחשבות שלו הם לא עפ"י תורה! והחזו"א אחז שהמחבר של הספר למד אסטרונומיה כחכמה, ושיש 'קו המשווה', וזה איפה שהפרופסורים החליטו, ומתוך ההנחות שלהם התחיל ללמוד את הבעל המאור, וכשלומדים כך - זה לא עפ"י תורה! כשמתחילים ללמוד בעל המאור, אז אין כלום בעולם. ודאי שיש 'קו המשווה', אבל זה צריך לצאת מהבעל המאור, מהיסוד עולם. זה לא פשוט מה שאני אומר לכם.

ותדעו לכם, אצל החזון איש זה היה אחד היסודות! אמר לי אבא אחד שאצלו היה המעשה, הוא הלך ברחוב ביום השמיני ללידת בנו, והחזו"א פוגש אותו ממש חצי שעה לפני השקיעה ואומר לו מזל טוב, היה לך היום ברית... והאבא אמר לו שהוא לא עשה את הברית, הרופאים אמרו שאין לו משקל כמו שצריך וא"א לעשות את הברית.

אמר לו החזון איש, בגמרא לא כתוב כזה דבר, כתוב על חולה, על צהוב, יש סימנים, לא כתוב שמשקל קטן זה סיבה לדחות, ואתה חייב עכשיו ללכת לעשות לו ברית, תרוץ ותקרא לעשר אנשים לעשות את הברית בזמנה, והוא עשה את זה, הוא אמר לי שבקושי הוא קרא לאביו ולשווער, וממש תוך כמה דק' ארגן את הכל ועשו ברית. זה היה המבט שלו, אין כזה דבר בשולחן ערוך, אין כזה דבר בגמרא, וממילא את מי מעניין מה שהרופאים אומרים...

ובאמת השתנה הרבה בזה, אבל אז זה היה דבר מוסכם אצל כולם, אני זוכר את זה טוב. אני רק מראה לכם מה הפשט שבנ"א חי הכל מהתורה, אין חוץ מהתורה כלום. לא מוזכר כזה דבר בגמ'. והיה מוהל שבאמת אמר שהוא לא מסתכל על המשקל של הילד, אלא על הכוח, ויכול להיות משקל קטן עם כוחות.

א' אמר לי שהוא שאל פרופסור גדול באמריקה, על א' ששקל משקל מאד נמוך, אם אפשר לעשות ברית. מסתמא הוא א' מהפרופסורים הכי גדולים בעולם לילדים. והוא אמר שאותו פרופסור צחק... אנחנו כבר עושים ניתוחי לב במשקל כזה, את הניתוחים הכי קשים, אז ברית אי אפשר לעשות?!...

אני רק אומר לכם, לא שאני מתיימר לומר שאני בדרגה הזאת, הלוואי שאהיה... אבל בישיבה אני תמיד משתדל לחשוב על כל דבר מה יצא מזה, האם תועלת ברוחניות או הפסד ברוחניות, את זה עכ"פ אני משתדל לחשוב, והרווחתם רווח גדול לדעת את היסוד הזה, מהחזון איש, מהחפץ חיים, זהו רווח גדול מאד, מעט אנשים יודעים מהיסודות האלה. מי שלא שמע, לא משיג את זה לבד.

זכורני שפעם נכנסתי לשאול את הסטייפלר שאלה, ואני ממש נדהמתי, הוא התחיל לחשבון רק עפ"י דין, לא עניין אותו שום דבר אחר, הוא עשה חשבון שלם איך צריך להיות עפ"י דין, אע"פ שמצד השכל ומצד דרכי הרפואה היה צדדים אחרים - לא עניין אותו כלום.

אני רק יאמר דבר קצר, שהוא השלמה לזה. אני זוכר שפעם שאלתי את רבי אברהם וולף, יהודי יקר שהיה בירושלים, אמרתי לו שאני לא מבין, ישנו דבר משונה, אם היתה מלחמה וזה ניצח או שזה ניצח, איך צריך להסתכל על המלחמה עפ"י תורה, צריך לשמוח במלחמה או שלא?! זה הלא הרבה יותר קשה מלפסוק בהלכות טריפות!... והרי אם אני אבוא לשאול בחור בהלכות טריפות, הוא יסתכל עלי כמו תמהוני... אני לא למדתי הלכות טריפות, מאיפה אני אדע, ואיך בהשקפה שזה הרבה יותר קשה מהלכות טריפות בחורים מכריעים איך צריך להסתכל?! זה הלא היפך השכל הישר! אני לאו דוקא מדבר על בחורים, גם אלו שברחוב, לכל אחד יש דעה...

ולמשל, אתן דוגמא קטנה שתבינו. כשהיה כיבוש ירושלים, אחרים אמרו שצריך להגיד הלל, אפילו אנשים משלנו אמרו שצריך להגיד הלל... ואחרים אמרו שמסברא צריך להגיד 'קינוות', רק אי אפשר להגיד קינוות, אז לפחות נשתוק... איך יודעים מה המבט עפ"י

תורה? והרי על הכל יש 'שולחן ערוך' איך צריך להסתכל, ובודאי שאלו שאמרו שצריך להגיד הלל, או אפילו לא לומר הלל אבל שזה יום הודאה, זה אנשים שאין להם שייכות להשגה יותר פנימית בתורה!...

ואבאר את הדברים, הבריסקר רב גם דיבר פעם באריכות גדולה על הענין הזה, ואני אגיד רק בקיצור, אלו דברים יסודיים מאד. לקבוע יום הודאה על נס, זה רק על דבר שיוצא ממנו כבוד שמים גדול מאד, אבל אם לא יוצא כבוד שמים - אין שום דין לקבוע הודאה על נס! ואם יוצא כבוד הרשעים, צריך לבכות על הנס!...

כתוב בפסו' (דברים יג) שאם בא נביא שקר ונותן אות או מופת, יכול להיות ש'ובא האות או המופת', א"כ כשהנביא שקר הצליח באות ומופת, צריך לעשות ע"ז יום הלל או יום בכי? ודאי שזה יום בכיה! כמה אנשים הטעה המופת שלו! 'דע כי מנסה ה' אלוקיכם אתכם', ובניסיון נופלים הרבה חללים, זה לא יום שמחה אלא יום צער, הודאה קובעים רק על דבר שיוצא ממנו כבוד שמים! [ואפילו על חנוכה כתוב בחז"ל 'לשנה הבאה עשאוים ימים טובים', הם בדקו שנה שלמה אם יוצא מזה כבוד שמים, עד שלשנה הבאה החליטו שאפשר לקבוע ע"ז יום טוב].

ובאמת, אני לא אומר סתם, אמר לי א' שהוא נכנס לראש הישיבה, עוד באמצע ההפצצות, ממש כשכבשו את ירושלים, שעוד היה 'תוהו ובוהו וחושך על פני תהום', והוא נכנס לראה"י לשמוע איך צריך להסתכל ע"ז, וראה"י אמר לו שזה יום בכיה לדורות, אלא שאני לא יכול לדבר מפני שיחשבו שאני משוגע... אבל האמת שזה יום בכיה לדורות! זה נקרא מבט של תורה! יש מבט של חיצוניות ויש מבט של תורה, זה שני מבטים הפוכים, כולם שמחו והוא ישב ובכה...

והסברא בזה מאד פשוטה, הרי יצא מזה 'כוחי ועוצם ידי' יותר גדול, כבוד הרשעים יותר גדול, בכמה חייבי כריתות יהודים נכשלים רח"ל שהולכים למקום המקדש, כל מיני עקומים שהולכים לשם, זה הלא הכל חייבי כריתות, אה, מבהיל על הרעיון, כמה חייבי כריתות יש ביום א' מהכיבוש הזה! אנחנו לא חושבים על כל הדברים האלה ולא מצטערים, אבל מי שבוער קצת יראת ה' בלבו, זה הלא נורא ואיום - - -

קיבל ומסרה

אחריות ראש ישיבה על ישיבתו

ברוך ה' זכיתי, לא בזכות מעשי, היה לי נשיאת חן גדולה גם אצל המשגיח זכרוננו לברכה וגם אצל ראש הישיבה זכרוננו לברכה. מה שאני קיבלתי מהם, אין גבול וחקר ממש. אם אני אדבר מאה שעות, זה ג"כ לא יספיק.

וכבר מכמה מקומות ביקשו ממני לדבר, ואני אומר להם כך: אני שמעתי מהפוניבז'ר רב שאמר בשם החפץ חיים, סיפור נורא ואיום, ובאמת הפוניבז'ר רב סיפר זאת בדחילו ורחימו, וזאת מפני שאצל החפץ חיים כל מילה שלו היא תורה מן השמים.

הפוניבז'ר רב נסע פעם לדרום אפריקה, היתה לו תכנית לנסוע עוד כשהחפץ חיים היה חי. זו פרשה שלמה, דברים נוראים למאד מה שהיה שם, לא משנה כרגע. והוא בא לחפץ חיים וביקש ממנו שיכתוב לו המלצה עבור פוניבז', הח"ח הרי היה מפורסם בעולם. ענה לו החפץ חיים: השם 'חפץ חיים' שמור לישיבת ראדין, אני לא חותם את החותמת 'חפץ חיים' לישיבה אחרת! כך ענה החפץ חיים.

וכשהפוניבז'ר רב סיפר זאת, היה פחד נורא. הפשט הוא שהחפץ חיים הרגיש שזה רצון השי"ת, מן השמים מינו אותו לאחראי על ישיבת ראדין, וממילא החובה הראשונה שלו בעולם זה לדאוג לראדין. מבהיל על הרעיון.

ולכן אמרתי להם, אני מרגיש שהחובה הראשונה שלי זה כאן בישיבה, וכל דבר שיכול להוות סיבה שלא אוכל למסור את כל כוחותי לישיבה, אז אני לא אחראי על אף מקום. מה אני יכול לעשות. אני מפחד שזה יפריע לי בישיבה, כל ענין לפי מצבו מה זה יפריע, אבל את הכוח שיש לי אני שומר לישיבה. זה אני עונה להם. אבל באמת מפעם לפעם אני חושב, שגם למען הישיבה אני לא עושה מספיק.

ובאמת יש הרבה דברים שהיום זה נסתר מעין כל חי, ממש כמעט נסתר מעין כל חי, וצריך קצת להבין. ואני רק רוצה הפעם קצת להתחיל. ונדבר דברים שמסתמא מעט מאד יודעים אותם.

אור ישראל מסלנט

אחד מהיחידים שבגדולי הדורות, היה רבי ישראל סלנטר. הציבור מכיר את רבי ישראל בעיקר בתור מחולל תנועת המוסר, וזה רחוק מאד מהאמת. בעצם רבי ישראל היה, כולם אמרו עליו שהיה משלושה גדולי הדור, רבי ישראל היה אחד מגדולי הדור. ואמנם היו שלוש, אבל המהפכן העיקרי היה רבי ישראל, לא רק במוסר, 'מוסר' זה היה שלב שני בחייו, אלא בכלל בכל תפיסת העולם הוא היה מהפכן גדול. הוא הלא היה גאון קדוש עליון, והיה לו מסביבו חבורת תלמידים שהלכו בשבילו במים ובאש, ממש כפשוטו.

ואתן לכם דוגמא מה הפשט 'מהפכן במחשבה'. היהודים ברוסיה היו נאנקים תחת הצאר ניקולאי, היה נורא ואיום, לא שייך לתאר מה שהיהודים ברוסיה סבלו. היה באנגליה יהודי, מסתמא שמעתם עליו, משה מונטיפיורי, שהיה מקורב למלכות אנגליה - אינני יודע מה בדיוק היה התפקיד שלו, אם שר או משהו אחר, אבל הוא היה מקורב למלכות מאד - ופנתה אליו משלחת שיבוא עם הצאר ניקולאי שיקל קצת את גזירותיו על היהודים.

תשמעו דבר נורא מאד. בכל עיר שהוא עבר בליטא, כמדומני ממש בכל עיר, פשוט כפשוטו, היה 'שער הכבוד', הוא הלך כמו מלך, וכולם, הרבנים מצד אחד והמשכילים מצד שני, שלחו משלחות להסביר לו את עמדתם. הכבוד שהיה לו היה כבוד מלכים. מכל רבני ליטא לא נעדר איש כמעט, הזקנים והצעירים, כולם ראו בו שעל ידו תבוא תקוה של ישועה לכלל ישראל.

וכשהוא בא לוויילנא היה אותו הדבר, כל גדולי ווילנא רצו אליו, מזקנים ועד צעירים, לא ניתן לתאר. והיחידי שלא הלך בכלל לכל ה'חד גדיא' הזה - היה רבי ישראל, היחידי מכל גדולי ליטא. ורבי ישראל כבר היה מפורסם בעולם, ולא התאים למונטפיורי שיחזור לחו"ל בלי לראות את רבי ישראל, והיחידי מכל גדולי הדור, מכל זקני הדור, שמונטפיורי הלך אליו הביתה לביקור, זה היה רבי ישראל, כדי שהוא יוכל להגיד שהוא ראה גם אותו. זהו מעשה נורא מאד.

הוא בא לרבי ישראל, ורבי ישראל לא רק שלא כיבד אותו, הוא עוד נזף בו קשות, מי ביקש ממך לבוא, מה אתה בא לפה. תשמעו טוב מה שרבי ישראל אמר לו: אתה בא לעזור ליהודים?! לא שייך שבנ"א שנמצא בבריטניה יבין את הבעיות של היהודים ברוסיה, וידע מה זה חורבן ומה זה עזרה, וממילא מה אתה בא לפה. רבי ישראל היה היחידי מכל גדולי הדור שראה את הנולד, והוא יצא בבושת פנים.

[וכמדומני שהוא הביא אז ראיה שצריך ללמוד שפות, מכך שכתוב שמרדכי שמע את

בגתן ותרש מה מדברים, והוא הבין את השפה שלהם. ורבי ישראל ענה לו שאדרבה, משם ראה שלא צריך ללמוד שפות, מפני שאם הם היו מעלים על דעתם שמדכי יודע, הם לא היו מדברים. בדיוק הפוך. ויש עוד סיפור מה שהם דיברו].

ומסתמא, והאמת שלא מסתמא אלא זה ברור כשמש, שרוב גדולי ישראל לא הבינו את מה שהוא עושה. אבל רבי ישראל לא התפעל מאף אחד, לא מזקנים ולא מצעירים. זה היה רבי ישראל, הוא היה תקיף בדעתו לאין חקר וערך, אף דבר בעולם לא הזיז אותו ממקומו.

זכרון יעקב

אם אתם יודעים, היה רבי יעקב ליפשיץ, המזכיר של רבי יצחק אלחנן, ויש ממנו ספר 'זכרון יעקב', ומי שקורא את הספר - אמנם זה לא בשבילכם, יש שם דברים שבחורים לא צריכים לקרוא אותם - מי שקורא טוב את הספר שלו, רואה שהוא השכיל להבין שרבי ישראל הוא לאין חקר וערך. זהו ג"כ סיפור שלם.

ובאמת רבי יעקב ליפשיץ היה אחד ממצילי הדור. אם כי הפלא ופלא, אמנם הוא לא היה תלמיד חכם גדול, אבל מי שקצת יודע, מה ששמענו עליו מראש הישיבה, זה לא יאומן כי יסופר. וכך מה שרבי חיים מברסק אחז אותו, כולם אחזו שיש לו חלק גדול בכל הצלת הדור.

ולמשל, אסביר לכם רק שתבינו. הוא היה מזכיר, סופר, ובתחילה רבי ישראל לא השתווה עם הקו של רבי יצחק אלחנן, והיה לרבי ישראל משלחת בפטרבורג, כמה תלמידים נאמנים שלו, שהוא הורה להם בכל דבר איזה השתדלות לעשות. וכל הזמן היה סתירות בין ההוראות של רבי ישראל לרבי יצחק אלחנן, והיה בלבול שלם במלכות, זה דיבר כך וזה דיבר כך, זה גרם הרבה בעיות. ואעפ"כ, רבי ישראל לא הסכים, הוא הבין שאין ברירה ומוכרחים שינוי למצב הזה.

ופעם הוא קרא לרבי יעקב ליפשיץ, וחשב שאולי דרכו הוא יוכל לעשות משהו. אה, זה מעשה נורא ואיום. ותחילה הוא הראה לו מאמר של אחד המשכילים, וביקש ממנו שיכתוב מאמר תגובה. רבי יעקב ליפשיץ אמר בשמחה רבה, הוא כתב מאמר, והביא לרבי ישראל את המאמר. והוא אמר שהוא מרוצה מהמאמר, אבל שיפרסם את זה ב'המליץ'. זה היה העיתון של המשכילים.

אמר לו רבי יעקב ליפשיץ, אני אתן את המאמר, אבל שהשם שלי יהיה בעיתון של המשכילים - זה לא, תחפש שם אחר שיכתוב על שמו. ורבי ישראל ביקש ממנו פעם

שניה, ובפעם שלישית אמר לו: אתה משחק עם העולם הבא שלך. כך אמר לו רבי ישראל, אני מבקש ממך שתכתוב את המאמר בשמך ב'המליץ'. ורבי יעקב ליפשיץ אמר לו, אעפ"כ, אני עשיתי גדר שהשם שלי לא יהיה כתוב אצלם. ואז אמר לו רבי ישראל שכל מה שעשיתי זה כדי לבחון אותך, וכשאתה אומר לי מה שאמרת, כעת אני רואה שאפשר לסמוך עליך!... בדיוק הפוך.

ובאמת קשה לתאר מה שהיהודי הזה עשה, אה, ואספר עוד, אני רק מראה לכם מה שהוא פעל. ובאמת אני אפילו לא מבין איך זה היה. (מראש הישיבה הבנתי פעם שהוא היה פוליטיקאי 'פולני', חוץ מהכל). הוא ידע הכל, אה, הוא היה 'איש אשר רוח בו'.

היתה תקופה שרבי ישראל לא הרגיש טוב, והוא היה ביערות, והיו צריכים לארגן משלחת של רבנים לפטרבורג, ור"י ליפשיץ שלח לתלמידו של רבי ישראל, רבי אל'ה קרטינגר, והוא אמר לו שכעת אי אפשר לשאול את רבי ישראל, ובלית ברירה הוא היה אצל כל גדולי ליטא וקבעו משלחת.

ויום אחד הוא מקבל מכתב מרבי אל'ה שכעת אפשר לשאול את רבי ישראל, ורבי ישראל שאל מי הרשימה, ועל רב אחד מתוך הרשימה הוא אמר שאם הוא נמצא ברשימה אז רק חורבנות יצא מכך, וממילא - עד כדי כך, אני לא יודע אם יש לכם השגה מה שזה - צריך להחזיר את כל המשלחת מפטרבורג, לבטל את המשלחת. מהרב הזה יצא רק חורבנות.

אנשי מלחמה

ואבאר לכם מה הפשט, גם בזה מתוך דברי רבי ישראל. כמובן, רוב האנשים אוהבים פשרות, כך דרכו של עולם. 'אנשי מלחמה' יש מעטים. כולם אוהבים לחיות בנוח, מעשרים אלף טעמים למה, 'גדול השלום', ובדרך כלל גם 'גדול הכסף'... אצלם היו כספים, וכך גם 'גדול הכבוד'... ובקיצור, אדם כזה כמו רבי ישראל, כמה אנשים ידעו את גדלותו, את עמקותו, ואת ראייתו את הנולד, מעטים מאד מסתמא השיגו. ואפילו אם הם השיגו, אבל לא כל דבר הם השיגו.

ולמשל, כמדומני את רבי ישראל שאל פעם משכיל אחד, היה דבר מסויים שהוא רצה לעשות שרבי ישראל נלחם כנגדו בשצף קצף, והוא שאל אותו, על כזה דבר קטן אתה עושה כאלה מלחמות?! מה קרה? ענה לו רבי ישראל, 'מאויבי תחכמני', הלא אתה עושה מלחמות על הדבר הקטן הזה, א"כ מה אתה שואל אותי קושיות למה אתה עושה

מלחמות. אתה רשע מרושע ואתה יודע שדרך השער הקטן הזה תיכנס ותפרוץ את היהדות, אז אם אני לא ילחם עכשיו, עוד פעם יהיה דבר קטן וכל כל פעם ופעם הרבנים יגידו אז מה, זה דבר קטן, ו'גדול השלום', עד שכל היהדות תיפרץ. ואת זה מעטים השכילו לראות, רבי ישראל היה מהיחידים בדור שהשכילו לראות.

אותו הדבר היה גם עם רבי יהושע לייב בירושלים. שתדעו לכם, היום מוסרים לכם תמונה מעוותת... רבי יהושע לייב היה יחיד כמעט מכל אנשי ירושלים שנלחם, כולם לא הבינו אותו. אחד אמר לי - אני לא ראיתי, אבל כך הוא אמר - שהיום מפרסמים כל מיני מכתבים מהגנזכים, שיש שם סודות נסתרים. (השקצים מפרסמים את זה, ובדרך כלל זה לא מגיע אלינו, רק לפעמים מישוה מוצא ומפרסם). והוא אמר לי שיש מכתב מא' מגדולי ירושלים בזמנו שאומר שרבי יהושע לייב יצא לכל המלחמה שלו כי יש לו כמה תלמידים שמסיתים אותו... אתם שומעים מה שתלמיד חכם מופלג כתב לאמריקה, שידעו שיש כמה תלמידי חכמים שמסיתים אותו. ה' ישמור ויציל.

ומאידך, גם זה התגלה מהגנזכים, סידרת מכתבים, על האדם שהוא רדף, התגלה ממנו סידרת מכתבים - את זה כבר גם אני ראיתי - ושם רואים שכל מילה שרבי יהושע לייב אמר היתה אמת לאמיתה, בתכלית השלמות. הוא לא הוסיף אפילו חוט השערה בכל החששות שלו. זה לא היה התלמידים, ולא 'מעשיות'.

ומיד כשהוא בא לירושלים, ברגע הראשון שהמסית ומדיח הזה בא לירושלים, ורצה להיפגש עם רבי יהושע לייב, אמר לו רבי יהושע לייב, אתה יכול להיפגש איתי, אבל שיהיו כאן עוד אנשים בפגישה, זה התנאי שלי. והוא רצה להיפגש איתו דוקא בסתר. ולמה, אבאר לכם, רבי יהושע לייב היה חכם גדול, וידע שאם זה יהיה בסתר הוא יגיד ממנו כל מיני דברים שאמר, ואז גם אם הוא יכחיש אותו, כבר יהיה נידון אם כן אמר או לא אמר, אבל כשהיו עשרים ושלושים אנשים בחדר, הוא לא יוכל להגיד בשמו שום דבר. זה היה החכמה שלו, רבי יהושע לייב היה חכם עתיק שבעתיק, הוא ראה את כל הנולד וראה את הכל.

וכך הוה, הוא בא והיו עשרים אנשים. ורבי יהושע לייב אמר, הוא לא רצה לדבר איתו, אם באת לעזור בכסף, שבאמת זה כמעט היה שער שדרכו הוא רצה לכבוש את ירושלים, דרך 'שער הכסף'... המשכילים וכל הרשעים נתנו לו הון עתק, שהוא בא כיכול לעזור לעניי ירושלים בפרנסה, וזה היה שער להחריב את כל החינוך הטהור. אה, לא ניתן לתאר. ורבי יהושע לייב ראה את הכל, ואמר לו כך, אם באת ע"מ לעזור בפרהסיא רק תעזור בכסף, אבל אם תתחיל להתערב בעוד נושאים - אני ירדוף אותך עד חורמה. זה היה הקבלת פנים שהוא עשה לו.

כמובן שבהתחלה הוא שיחק משחק שהוא בא רק לעזור לענני ירושלים המסכנים. כמובן שכל הציבור בירושלים רקד לכבודו. אבל רבי יהושע לייב ידע שכולו ערמה, ובהזדמנות הראשונה שפתאום הוא התחיל 'לדאוג' לחינוך, אז רבי יהושע לייב יצא כנגדו בחרב ובחנית, שאף א' לא הבין את גודל המלחמה, מה הוא כ"כ נלחם.

ובאותה סידרת מכתבים רואים שבאמת הוא התכתב עם כל המשכילים הרשעים ימ"ש שהיו בדור, 'הרב' הזה. הוא בא בדמות רב, שתדעו לכם, בדמות תלמיד חכם, והיתה לו תמיכה עצומה. היום לא יודעים מכך.

בזמנו לקונסולים היה מעמד שלא ניתן לתאר, זה גם התחיל הרבה בכסף, והם שלטו, היה את הקונסול האוסטרי ואת הקונסול האמריקאי, הם היו כמו שני מלכים בירושלים, היה להם אפילו צבא משלהם, ועד כדי כך שהם יכלו להרוג אנשים, זה לא היה כ"כ פשוט. וההוא היה 'אזרח כבוד' של אוסטריה, והמלכות הורתה לקונסול האוסטרי לסייע לרב הזה נגד רבי יהושע לייב. אם אתם יודעים מה שזה היה, לא ניתן לתאר, היתה סכנת נפשות ממש. אלו שנלחמו, התלמידים של רבי יהושע לייב שבאמת שמעו לכל מילה שלו, זה היה סכנת נפשות, כפשוטו ממש. יש מחקרים ע"ז, ובקיצור זה היה סכנת נפשות ממש. והם נלחמו באמת למען רבי יהושע לייב, האמינו באמונה פשוטה שרבי יהושע לייב רואה יודע.

ונחזור למה שדיברנו קודם, רבי ישראל ראה ברב ההוא, זה לא היה סתם, מסתמא זה היה כבר נצנוץ של קלקול, הוא ראה ברב הזה שמתכוון לעשות עם המשכילים והמלכות פשרות, ובמשך תקופה הוא יחריב את כל התורה, זה רבי ישראל ראה, ולכן הוא נלחם בשצף קצף לבטל את המשלחת מן העולם. זה היה הטעם שהוא נלחם, ומסתמא הוא גם היה קצת נגוע בהשכלה. ועד כדי כך רבי ישראל אמר לעשות, אני גם לא תופס מבחינה מעשית איך רבי יעקב ליפשיץ הצליח, (לכן אמרתי קודם שהוא היה פוליטיקאי גדול...), והוא הצליח להביא את המשלחת בחזרה, הוא שבר את הכל לרסיסים. הוא הלך נגד כולם, זה היה משלחת שכל גדולי ישראל הסכימו עליה. ממש תוך ימים ספורים הוא ביטל, חוץ מהפסדים של עשרות אלפי רובל שהיה בזה.

והיחידי שעשה זאת וכתב, וממנו מגיע לנו קצת גרגירים, זה רבי יעקב ליפשיץ. והוא באמת מביא גם על מונטפיורי שאחרי שנים התברר שהתכנית שהוא חשב שזה הטובה של היהדות, יצא מזה קלקולים נוראים. ואותו הדבר על הרב הזה הוא כותב, שאחרי שרבי ישראל החזיר את המשלחת, הוא נשאר להתרועע חודשיים עם משכילי פטרבורג!... אתם

שומעים, כך רבי יעקב ליפשיץ כותב בתוך השורות תמיהה, מה היה לו לעשות חודשיים עם משכילים... הוא היחידי מסתמא שעקב באמת, והוא ידע מי זה רבי ישראל, הוא ידע טוב טוב, אוהו.

דרכי ההשגחה

הפלא בזה הוא שראש הישיבה זכרוננו לברכה נפגש איתו ודיבר איתו. גם את זה אני לא מבין, אם אני לא טועה הוא היה בן תשעים ושלוש, הוא היה שייך לדור הקודם, לא לדור של ראש הישיבה בכלל. איך שההשגחה סידרה. ראש הישיבה היה בקובנא, והיו אוכלים בשבתות אצל משפחות, וקובנא עם סלבודקא זה היה בעצם עיר אחת, רק נהר הפסיק ביניהם, ובשבת היו מעלים את הגשר ואי אפשר היה לעבור מקובנא לסלבודקא, וכשראש הישיבה למד בסלבודקא אצל הסבא, סידרו לו לאכול בקובנא, ואם כך הוא היה צריך לעבור ביום שישי, וכל השבת להיות בקובנא, ובמוצ"ש לחזור לסלבודקא. הוא היה לפי החשבון שלי ילד, בחר צעיר, אולי בן ארבע עשרה, כך יוצא לי בחשבון.

ופעם אחת, אינני יודע איך, הוא נפגש עם רבי יעקב ליפשיץ, ומאז הוא הקפיד להיפגש איתו כל שבוע, הוא חיכה לראש הישיבה על יד הגשר. זה לא היה כ"כ תקופה ארוכה, אחרי זה פרצה המלחמה העולמית הראשונה והוא נסע, כל הישיבה עזבה את סלבודקא. כמה זמן זה - היה אני לא יודע. אבל זה שראש הישיבה דיבר עמו והוא גילה לו אוצרות - זה אני יודע. איך שההשגחה סיבבה, מה הוא ראה בבחור בן ארבע עשרה... אני לא יודע. הוא העביר לו את כל המידע מהדור העבר כמעט. אין לנו מושג מה שהאדם הזה אצר בתוכו, והוא מסר לראש הישיבה הרבה הרבה דברים.

בדרכי ההנהגה

ובאמת, מעט מאוד זכו להבין את דרכו, את עומק דבריו, את ראיית הנולד של ראש הישיבה זכרוננו לברכה. אה, אי אפשר לתאר. מעט מאוד אנשים. זאת אומרת, שלא תבינו אותי לא נכון, היו אולי בשעתו עוד, אבל רוב האנשים הכבוד והכסף העביר אותם על דעתם ועל דעת קונם. רובם, כפשוטו ממש. אי אפשר לדבר הרבה. כך היה. ומעטים מאוד הבינו, ומתוך המעטים האלו רובם פרשו, ונשארו מעט מאוד שאיתנים בדעתם, ויודעים ברור מה הוא רצה ומה הוא אמר. זה לא היה ענין פרטי, זה היה עמוק עמוק עד מאוד, עד רום רקיע.

פעם ראש הישיבה אמר לי על מישוהו, אלו דברים שבסתר שאני לא יכול להגיד אותם, אבל הוא אמר איזו הוראה, ולתלמיד חכם אחד היה ביקורת, והוא חלק על ההוראה. (אה, זה סיפור שגם אם אספר אותו עשרים שעות, לא שייך לגמור את הסיפור הזה, אבל אסור אפילו להתחיל). זה היה

סיפור שאותו ת"ח אמר שכל הדרך שלו היא לא נכונה. ואני רציתי לשמוע את התגובה של ראש הישיבה, ואני נכנסתי לראש הישיבה - אפילו לא אמרתי לו שם, הוא ידע טוב טוב למי אני מתכוון ולמה אני מתכוון - ואמרתי שת"ח אמר סברא שהוא אוחז שהוא צודק וראש הישיבה לא צודק, וחזרתי על הסברא שלו.

אמר לי ראש הישיבה - כמובן שברוב הפעמים היה לו עוד טעמים, חוץ ממה שהוא אמר לי אז - והוא אמר לי כך, תדע לך, אכן בסברא יש מקום להבין שאולי הוא צודק, אבל בהנהגת כלל ישראל אסור לסמוך על סברות, לכלל ישראל יש מסורת, ומי שסומך על סברות - זה נגד דרכי התורה. זהו. זה ראש הישיבה ענה לי. זה סברא אולי נכונה, אבל החפץ חיים לא התנהג בדרך הזאת, זה מה שהוא ענה לי, אצלו היה הדמות של מעביר התורה - החפץ חיים, והח"ח לא התנהג בדרך הזאת. שתדעו לכם, זה מה שהוא אמר לי, לא פעם ולא פעמיים שמעתי ממנו, אין כזה דבר להנהיג עם סברות!

וכשמנהיגים עם סברות אז מתחילים אמנם עם קנאות, אך למחרת נהיים 'בעל פשרה'... שתדעו לכם, כביכול מתחילים עם קנאות, ואח"כ הוא כבר סומך על הסברא שלו, הוא כבר 'גברא רבא'... ולמחרת הוא מתחיל עם פשרות. זה דרכו של עולם.

שומר המסורה

ויש בנ"א ששומר את המסורת, את מסורת הדורות. רבי אהרן קוטלר, אינני יודע אם יודעים, קשה לי לצמצם את השנים, אבל לא היה הבדל גדול בגיל בינו לבריסקר רב, הם היו בני אותו גיל, והוא היה בטל ומבוטל אל הבריסקר רב. לכאורה לא היה לו מה להתבטל, הוא היה גאון שאין לכם אפילו ציור לתאר, גאון עולם. מי ששמע את השיעורים שלו, זה לא יאומן כי יסופר. ודאי, לבריסקר רב היתה דרך חדשה בלימוד, משהו אחר, אבל היה לו מעמד בעולם לא פחות - אולי יותר, (והאמת שבדאי יותר), ואעפ"כ הוא התבטל לבריסקר רב כעבדא קמיה מריה. לא ניתן אפילו לתאר.

היתה פעם אסיפה והוא היה באמצע נאום, ורבי שלמה לורנץ שלח לו באמצע הנאום מכתב שמה שהוא מדבר זה נגד דעתו של הבריסקר רב, ורבי אהרן ירד באמצע הנאום מהבימה, ונסע אל הבריסקר רב, ובאמת הוא אמר לו הפוך ממה שהוא דיבר, והוא חזר בחזרה ודיבר הפוך! הכל הפוך ממה שהוא דיבר קודם. הוא התחיל בנאום כך, וסיים הפוך לחלוטין, כמו שהבריסקר רב אמר.

ומישהו שאל אותו, רבש"ע, מה אתה מתבטל כך אל הבריסקר רב, אתה בן גילו, אתה גאון לא פחות ממנו, ומה ההתבטלות הזאת? ענה לו רבי אהרן, תשמעו טוב, הבריסקר רב

יש לו מסורת! הוא קיבל מרבי חיים, רבי חיים היה יסוד המסורה של כלל ישראל, לא רק בתורה אלא בהכל, וממילא נגד מסורת אני בטל ומבוטל. זה מה שענה לו רבי אהרן. כנגד מסורת אני בטל ומבוטל.

‘משנה ברורה’

ואם אתם רוצים לשמוע עוד יותר, (על זה אתם כבר תסתכלו כמו חסיד תמים...). רבי אהרן היה נוסע לשאול שאלות את החפץ חיים כבר לעת שהזיכרון שלו נחלש מאד, והוא שאל את הח"ח ללא שום שינוי, כשהחפץ חיים ענה לו - הוא ענה לו, כשהוא לא רצה לענות - אמר אני לא יכול לענות. ומישהו שאל את רבי אהרן, לכאן אפילו כשהח"ח עונה, אבל המוח שלו כבר לא יכול להקיף את השאלה בצורה מקיפה, לכאן לא שייך שיבין את עומק השאלה. אמנם האמת שזה מסתמא גם לא נכון, מפני שאם היה לח"ח ספק שחסר לו בהבנה, הוא לא היה עונה. אבל רבי אהרן ענה משהו אחר לגמרי, הוא אמר לו שאנחנו האמנו כל חיינו שהח"ח לא עונה עפ"י שכל, הוא עונה עפ"י רוח קדשו! אנחנו הסתכלנו על כל תשובה שלו לא בגדר שכל בכלל, אלא בגדר רוח הקודש, וממילא אותו רוח הקודש נשאר, ואם הוא עונה - הרוח הקודש עונה.

וכך גם ראש הישיבה התייחס לכל תשובה של החפץ חיים. וכשהרב מפוניבז' סיפר את הסיפור שסיפרתי קודם, זה היה כמו חתיכת 'משנה ברורה', במשנה ברורה כתוב שראש ישיבה חייב לדאוג לישיבה שלו. זהו. זה היה אצל הפוניבז' רב חתיכת משנ"ב. ובאמת כשהוא דיבר על הח"ח, לפעמים הוא יכל להגיע כמעט להתפשטות הגשמיות! שתדעו לכם, לא שייך לתאר את זה.

אותו הדבר המשגיח זכרונו לברכה, א"א לתאר בעולם מה שהיה מסתכל על החפץ חיים, הראש בכלל לא קולט את זה. זה היה פחד אלוקים. נכנסתי פעם עם יהודי א', זהו ג"כ סיפור שלם שקשה לספר כעת, יהודי נכבד שאל איזה שאלה, והוא אמר לו שלא צריך לנהוג כך, והוא אמר לו על איזה ראש ישיבה שעושה כך, והוא אמר שזה באמת לא בסדר, ואז הוא שאל אותו שגם הח"ח עשה את זה, וכאן המשגיח נכנס לכזה חיל ורעדה, מה אתה מדמה, מה שייך לנו החפץ חיים לדון אם עשה או לא. אתה מדבר כאילו ירדת מדעתך... כך היתה התגובה שלו. מה שייך לך החפץ חיים.

ובקיצור, מי שראה את החיל ורעדה שהיה להם, הם ידעו טוב מי זה החפץ חיים. אני לא יודע אם אתם יודעים, הלא הח"ח הסתיר את עצמו, הוא התנהג כמו בעל בית פשוט, היו אנשים דיברו איתו ואפילו לא ידעו שצריך לכבד אותו, אפילו תלמידים מראדן לא ידעו מי זה הח"ח, ורק כשראו באיזה מורא עומד לפניו רבי אלחנן, באיזה מורא עומד לפניו רבי

ברוך בער, אז התחילו קצת להבין שזה משהו אחר לגמרי. טוב, זו פרשה בפני עצמה, זה לא היתה כ"כ אשמה אפילו של הציבור, מפני שהח"ח התנהג כ"כ בפשטות שבאמת היה צריך לחיות ולהיות קרוב אליו כדי לראות שהאדם הזה שולט על הטבע שליטה מלאה, על כל מערכת השמים יש לו שליטה, פשוט כפשוטו. אבל זה הכל היה בהסתר, לעת צורך.

ואדרבה, פעם הבן שלו אמר, אחד שאל אותו שזה עושה מופתים וזה עושה כך, איזה מופתים עשה אביו? - אפילו שהבן הזה גם לא השיג כראוי מיהו הח"ח, אבל את זה הוא ידע - הוא אמר לו שהמופת של אבי זה לא לעשות שינוי הטבע, וזאת מפני שהטבע זה רצון השי"ת. זאת אומרת שגם זה היה 'משנה ברורה', גם ע"ז היה לו משנ"ב שלם. ומי שזכה לעקוב אחריו במשך שנים, זה היה משנ"ב שלם עבור מה צריך לשנות את הטבע, עבור מי צריך לשנות את הטבע. ודאי, כשהיה צריך לשנות טבע, הוא יכל להפוך את העולם, פשוט כפשוטו.

היה מעשה עם ילד אחד חולה לב שהיה אצל פרופסור בוילנא, וקודם הוא אמר שיחיה רק חודשיים, סיפור שלם, לא משנה כעת, ואז הפרופסור אמר לאמא הזאת, תאמיני לי שאין כאן שום מהלך טבעי, החפץ חיים הוציא לו את הלב והשתיל לו לב חדש, אין כאן שום מהלך בדרך הטבע, והוא יכול לעשות זאת. את זה השכיל פרופסור יהודי מקולקל. והוא אמר לה מאיפה אני יודע, כי שבע שנים הוא כבר חי חוץ לדרך הטבע בכלל, אני מטפל בו ואני יכול להגיד ששבע שנים הוא חי לגמרי חוץ לדרך הטבע. אני רק מראה לכם מה שיכל להבין יהודי, (איך הוא לא השתנה ונשאר מקולקל, זה הכוח של היצר הרע! אפשר לראות 'מעמד הר סיני' ולהישאר... זהו), אבל כך הוא אמר לאמא הזאת, הוא הוציא לו את הלב והשתיל לו לב חדש.

ועכ"פ, זה מה שאני אומר לכם, ראש הישיבה הרגיש, ולא רק ראש הישיבה, זה גם הפוניבז' רב, הרגיש שהוא 'מסורת התורה', כל מילה שלו זה 'משנה ברורה'. היה גם מעשה עם החזון איש, הגיע בשבת טלגרמה מהח"ח על ענין מסויים שזה פיקוח נפש, והיו שהסתפקו אם לנסוע בשבת או לא, אז החזו"א עוד היה בוילנא, וכשהחזו"א ראה את הטלגרמה הוא אמר מה השאלה, במשנה ברורה כתוב שזה פיקוח נפש, מה אתם שואלים, כל מילה של הח"ח זה משנ"ב, וממילא במשנ"ב כתוב שזה פיקוח נפש, ובודאי שצריך על המקום לקום ולנסוע. זה מה שהסתכלו על הח"ח.

ואל יאבד הכם אחד

זה דברים שלא יהיה כבר ממני לשמוע את הדברים האלה. לא בגלל מעלתי, אלא פשוט בגלל שאני 'דוור', אני מוסר את מה ששמעתי, ומעט אנשים יודעים. זה לא בזכותי ולא

בזכות מעשי, ואני לא אוחז שאני ראוי לזה. ואני אומר לכם גלוי, הם באים ואומרים לי מאיפה נדע את כל הידיעות האלה, אמרתי להם מה אני יכול לעשות, יש כל מיני טעמים שאני לא יכול לדבר, ואחד הטעמים שלי הוא, אם זה יהיה על חשבון הישיבה, אני מרגיש חובה מיוחדת, הקב"ה שם אותי כאן, ואני מרגיש חובה להיות 'דוור', לא שום דבר, לא יותר מדוור, רק למסור את המידע שבדור הבא כבר... אולי יש כאן שנים שלוש שזה יגיע להם לשימוש. אולי. אבל הכל שווה גם בשביל יחידים.

אמרתי לכם גם ע"ז מרבי ישראל, היתה מחלוקת גדולה, היו שני קוים ביהדות החרדית כמעט, למי צריך לדאוג. אני לא יודע אם אתם יודעים, מסתמא גם את זה מעט יודעים. היה שני קוים, היה קו שצריך לדאוג לרוב הציבור, דברים שמתאימים לרוב הציבור. זה היה קו אחד. והיה קו שני הפוך, וראש הקו הזה, ראש החץ, זה היה רבי ישראל, שלא צריך להתחשב ברוב הציבור, אלא כפי שהרמב"ם אומר שמוטב שיאבדו אלף שוטים ואל יאבד חכם אחד, אז אנחנו צריכים לדאוג לחכם אחד! כמובן שצריך להשתדל שכמה שיותר ישתלבו עם ה'חכם אחד', אבל הראש צריך להיות מונח בחכם אחד. זה היה השיטה של רבי ישראל, וכך הוא הנהיג את הישיבה שלו. והרבה סברו שצריך להתאים את השיטה לרוב הדור. וזה הוליד עשרות ומאות חילוקים בקו ההנהגה של כלל ישראל בכלל, ועד הדורות האחרונים היו כאלו שאחזו כך והיו גדולים שאחזו כך.

אבל זה היה הקו של רבי ישראל, ובעצם בקו הזה, (אמנם היום יש שאומרים 'תורה חדשה'...), אבל בקו הזה גם החזון איש המשיך, והבריסקר רב בודאי דיבר בגלוי את הכל. החזו"א לא דיבר בגלוי, אבל ג"כ המשיך בקו הזה. יש גם מכתבים ממנו. ומי שרוצה לראות, יש מכתב נורא מאד מהרב דסלר, שמביא שם סיפור שלם בשם החזו"א, כמדומני בח"ד יש מכתבים, ויש מכתב מבהיל על הרעיון בקו הזה, באמת נורא ואיום. מי שיראה - זה תורה גדולה. כך נהגו החזו"א והרב דסלר, שניהם. הרב דסלר ודאי הלך והמשיך בקו של רבי ישראל, אבל הוא מביא זאת גם מהחזון איש.

גודל כוח הרע

וצריך לדעת שההשקפה זה בעצם היסודות של כלל ישראל, את זה גם רבי ישראל אומר. ולרבי ישראל היה בזה קו קיצוני מאד, הוא אחז שמה שהתלמיד חכם יותר גדול, אם יש לו איזה קלקול קטן, הנזק שיוצא ממנו הוא פי מאות פעמים.

והוא התבטא פעם על איזה תלמיד חכם, שהיה ת"ח מכובד, שבעצם השטן נתן לו להתמיד בתורה שישים שנה!... אתם שומעים, כך אמר רבי צמח (שלומוביץ) מרבי ישראל.

הלשון של רבי ישראל היה 'שישים שנה השטן פיטם אותו עם תורה'. אין לנו ציור ועומק כמה כוחות ניתן לשטן, השטן מתווה תכניות מראש על שישים שנה אחורה! את מי לבחור שיתאים להחריב את הדור עוד שישים שנה. שתדעו שככה זה. ולפעמים הוא שותל שמונה אנשים בדרך, שזה ישפיע ע"ז וזה יקלקל את זה וזה יקלקל קצת את זה, גם לקראת מאה שנה קדימה.

אני לא יודע אם אתם יודעים, אבל הרוסים גם הם הלכו בשיטה הזאת, הם היו משתילים מרגלים שבעצם יפעלו רק אחרי שישים שנה, שבמשך שישים שנה יישבו בשקט. וזה היה מבצע מתוכנן מאד, הם היו ערמומים מאד. הם חיכו שההוא ישתוק שישים שנה, ויעלה בדרגות גבוהות ואז הם יגיעו בריגול למקומות הכי נסתרים אצל האמריקאים, ולכן הם היו משתילים אנשים שישישים שנה היה אסור להם לדבר מילה, והגיע המועד שהם הגיעו לדרגה עליונה ואז הם התחילו לפעול. הם למדו מהשטן... והאמת שהם היו השטן בעצמו, לא למדו מהשטן. אבל זה דרכו של השטן. ורבי ישראל אמר על היהודי הזה שישישים שנה השטן פיטם אותו עם תורה. וזה פשוט למי שקצת מבין.

וראש הישיבה זכרוננו לברכה ג"כ אמר פעם על בנ"א, (אם הייתם יודעים מי שזה.. אך ודאי שלא אגיד), והוא אמר את אותם המילים במשהו אחר, וזה בעצם אותו עיקרון. הוא אמר על איזה תלמיד חכם גדול, שעשה איזה דבר שגרם חילול ה' גדול, אי אפשר לתאר, וראש הישיבה אז אמר שאם הדור היה זוכה או הוא היה זוכה - הוא היה נשאר עם הארץ! כך הוא אמר. ולמה?! מפני שאז לא היה נגרם כזה חילול ה' גדול!...

זאת אומרת, זה בעצם אותו מילים בלבוש אחר. השטן עזר לו להיות תלמיד חכם כדי שבבוא העת הוא יעשה כזה חילול ה' גדול. גם רבי ישראל אמר את זה, על מחלוקת, שבבוא העת הוא יעשה חורבן גדול. אני רק אומר מה שהוא אמר על ת"ח גדול, אף א' לא יאמין, (לא מי שאתם חושבים...). זאת אומרת, מה ראש הישיבה אמר כאן, שישישים שנה השטן דאג להגדיל אותו כדי שבבוא העת הוא יחלל שם שמים באופן גדול. רק רבי ישראל אמר את זה בלשון שלו, והוא אמר בלשון שלו. זה אותו הדבר.

ותדעו לכם, מעט מאד השיגו מי הת"ח האלו, ורבי ישראל ניסה להדוף אותם מעל פני האדמה, להוריד את המעמד שלהם, את כל מה שהוא יכל הוא עשה, ומסתמא הוא היה כמעט חד בדרא בחלק הזה, בפשטות הוא היה חד בדרא לרדוף את אלו שהוא חישב

שיצא מהם לטווח רחוק חורבן לאידישקייט, מסתמא לא היה דומה לו במלחמה הזאת. ודאי הוא עשה את זה בהסתר, כי אחרים הסתכלו... כמו שהסתכלו על רבי יהושע לייב, (איזה קנאי חשוך... את הכל הוא רואה שחור). וכך רוב הציבור הסתכל גם על הבריסקר רב. שתדעו לכם, היום מספרים לכם סיפורים, סיפורי בדים... מעט מאד בחייו אחזו אותו, מעט מאד, היו יחידים שזכו להשכיל. אח"כ התרבה קצת הציבור, אבל עד סוף ימיו הסתכלו עליו במבט הזה.

והבריסקר רב אמר על עצמו - רק תבינו איך הוא הרגיש אם הוא יכל להגיד את זה - הוא אמר שאף פעם לא היה לו חשש יותר ממה שצריך לחשוש! וסיפר לי יהודי שהבריסקר רב שלח לו את השליחות הזאת. אף פעם לא היה דבר שחששתי יותר ממה שצריך לחשוש, ולא יצא התוצאות בדיוק מה שחששתי. לא יודע מי יש שיכול להגיד כזה נוסח, אבל כך הוא אמר. סיפור נורא ואיום. הוא אמר דבר וכל גדולי ישראל אמרו הפוך, ועשו כמו כל גדו". והוא אמר לאותו יהודי, הסתכלתם עלי כמו זקן עצבני, רואה שחורות - כך הוא שלח להגיד - אני יודע שכך הסתכלתם, אבל לא היה דבר שחששתי ממנו שלא יצא בדיוק כמו שחששתי! אם אתם יודעים מה זה שבנ"א יכול להגיד כאלו מילים על עצמו. אין זה ילוד אשה. האחרים ראו רק אחרי שכבר היה את החורבן, 'ויהי אחר המבול'...

אחד בא פעם אל הבריסקר רב, הוא עשה איזה משהו, מעשה שלם, והוא שמע שהבריסקר רב מקפיד עליו, אז הוא בא להיכנס לבריסקר רב, ובירר מה הקפידא עלי, אז הבריסקר רב אמר לו כך. אמנם אינני מבין איך זה משתלב בדיוק בפסוקים. הבריסקר רב אהב להמחיש כל דבר, היה לו אומנות נוראה להמחיש מתוך הפסוקים או בסיפור, כדי שיבינו טוב. ואז הוא אמר לו פשט בפסוקים - ההוא נתן כבוד לבנ"א שההוא יקבל עוצמה, והבריסקר רב אחז שזה יביא חורבן - והוא הביא לו על שר המשקים ושר האופים,

אחד חלם חלום טוב ואחד חלם חלום רע, ואמר הבריסקר רב שאפילו זה שחלם חלום טוב - זה גם היה חורבן, מפני שכתוב 'ואתן הכוס על כף פרעה', את כל הדברים הטובים שהוא חלם, האבות והמלכיות, את הכל הוא נתן לפרעה... כך אמר הבריסקר רב, גם הוא היה רשע, הוא נתן את השליטה על כל העתיד של כלל ישראל לפרעה. אני אומר מה שהבריסקר רב אמר לו, אני לא יודע איך זה כ"כ משתלב בפסוקים, לכאן בחז"ל לא כתוב את זה, אבל אם הוא אמר - הוא ידע מה שהוא אומר. את זה אני כן יודע.

אז אח"כ הוא אמר לבריסקר רב, איך אפשר לתקן מה שקלקלתי? אמר לו הבריסקר רב, בוא ואספר לך מעשה - תשמעו מעשה מהבריסקר רב - היה עשיר אחד שירד מרכושו, לא היה לו פת לחם לאכול, אז הוא החליט שהוא נהיה 'בעל עגלה', הוא יקנה סוס ועגלה, לזה עוד נשאר לו כמה פרוטות, ויתפרנס מלהיות בעל עגלה. הבעלי עגלות שמעו מזה, ועשו אסיפה... יש כאן יותר מידי בעלי עגלות, עוד אחד על הראש - כבר יהיה קלוקל בפרנסה... צריך למנוע אותן מלהיות בעל עגלה. ובאסיפה אומר להם ראש העגלונים, החכם בעגלונים, תנו לי, אני ינהל איתו משא ומתן, ותראו שהוא לא יהיה בעל עגלה.

והוא בא אליו ואמר לו, אתה חושב שהמקצוע הזה הוא כ"כ פשוט, האם תכננת מה צריך ללמוד?... והוא התחיל לתאר לו שנכנסים בחורף לביצה, איך יוצאים ממנה?... ובקיצור, הוא שאל אותו עוד שאלה ועוד שאלה, הוא אמר לו תכנית כזאת ותכנית כזאת, וכל פעם הוא שאל אותו מה תעשה אם לא יוכלו לבצע אותה. בסוף הוא הגיע למיצר, אם יהיה כך וכך ואת כל העצות שאמרתי לא יוכלו לבצע, אני באמת לא יודע מה לעשות. אמר לו העגלון הזקן, אני לא יכול לגלות לך רק אם תבטיח לי שלא תהיה בעל עגלה, לא היתה לו ברירה, והוא הבטיח חגיגית שהיות ולפי דעתו זה פיקוח נפש אסור לו להיות בעל עגלה, והוא מוכן לכך.

לבסוף הוא שואל מה העצה. אמר לו העגלון: העצה היא להתרחק, לא להגיע לשום חשש להיכנס לתוך הביצה!... כך הבריסקר רב אמר לו. אחרי שנכנסים - באמת נשארים עם בעיה ללא מוצא, החכמה היא שלא להיכנס. אתה בא ושואל אותי עיצה איך לצאת מתוך הביצה - אין עיצה! תשתוק! אם תעשה משהו - רק תקלקל יותר. החכם צריך לא להיכנס לביצה. זה מה שהבריסקר רב ענה לו, עם הסיפור הזה. זה ג"כ מבהיל על הרעיון. אם קלקלת, לפחות עכשיו תשתוק, מה שתנסה לתקן - רק תתבוסס יותר בתוך הביצה. זהו. את זה גם אתם צריכים לדעת, החכמה היא לא להיכנס לביצה.

ולדאבוננו ה'ביצה' הכי גדולה היום, בדור שעבר אולי לא היה כ"כ המצב קשה, אבל בדור שלנו יש 'כבוד'. וכמו"כ, אמנם זה תמיד היה, אבל היום נהיה נסיון עצום של כסף. רואים לנגד העיניים שאנשים משתטים שלא יאומן כי יסופר. אני לא דן אף א' לכך חובה. תאוות השלטון, כבוד, וכסף נהיה היום פיתוי שלא יאומן כי יסופר. אנשים בשביל כסף עושים דברים שאי אפשר להבין, פשוט כפשוטו. אדם שעד היום דיבר כך, פתאום 'היהפוך כושי עורו'... אני שואל מישהו מה קרה, עד היום הוא דיבר דברים אחרים, מה קרה עכשיו? - אה, בוא ואני יגלה לך את הסוד, נתנו לו כסף... כך הוא סיפר לי. לא סתם,

הוא סיפר לי בדיוק איזה כסף... אם ככה - אני כבר לא דן אותו אפילו לכף חובה, התהפך לו משהו. (אתם צוחקים...) - - -

שתדעו דבר אחד, כל ההשקפות הנכונות זה יסוד כל האדם! כשבנ"א יש לו השקפות לא נכונות, לפעמים ברצון ולפעמים באונס, הוא יכול להחריב את כל הדור!... ולפעמים אפילו הוא לא אשם, בעת ילדותו הכניסו בו השקפה אחת לא מתאימה לתורה, וזה מתפתח ומתפתח ומתפתח... 'השקפות' זה היסוד של האדם.

